

НАД ДОНУЗЛАВОМ ПІСНЯ УКРАЇНСЬКА ЗАБРИНІЛА!

Під лежачий камінь вода (й донузлавська — також!) не потече. І натягнута струна, якщо її не торкатися, не забринить. І нашого рідного, українського в Україні (а в Криму — особливо) не побільшає, якщо тільки плакати, що його нема, що воно притісняється. Тому й зібрався у минулі вихідні в селі Мирному, на Донузлаві, на гостинному дачному майданчику «світличанина» Михайла Микитюка невеличкий (поки що!) гурт однодумців, щоб не жалітися, а постівати рідною мовою свої авторські пісні і започаткувати хоча б один на весь Крим український бардівський фестиваль.

Однією з перших відгукнулася на фестивальне оголошення у «Світлиці» колишня вчителька Катерина Степ-

чин з далекого Ленінського району. Вона колись вже брала участь у наших газетних мистецьких конкурсах зі своїми піснями, навіть виспівала свого часу призову львівську гітару. Але хіба ж ради якогось призу озвалася на газетний заклик душа пані Катерини ось цією «Піснею над Донузлавом»:

*Над Донузлавом пісня українська забриніла
І полетіла понад Єваторією в даль!
А пісня наша — це краса, натхнення, сила,
Душа народу — чиста, мов криштал.*

*Тож недаремно об'єднав нас фестиваль!
І щоб душа широко розпротерла крила —
Над Донузлавом пісня українська забриніла!*
(Продовження на 8-й стор.)

Ірина Єрмолова

Катерина Степчин

Володимир Демченко

Юлія і Віктор Качули

ПОЕТ, ЯКИЙ ЗАКЛИКАЄ НАС НЕ БУТИ ХОХЛАМИ

Хто з нас, українців (та й хіба тільки українців?!), не знає цього прекрасного вірша-заклику, вірша-звернення знову ж таки до нас, українців:

*Українці мої!
То країні ми з вами, чи як?
Чи в «моголах» і смерті
Судила нам доля пихата?
Чи в могили й забрати
Судилось нам наш переляк,
Що розцвів нам у думах
Смирненністю*

«меншого брата»?

.....

...Українці мої!

Дай вам, Боже,

і щастя, і сил,

Можна жити й хохлом,

І не згіркне від того хлібина.

Тільки хто ж колись небо

Нахилить до ваших могил,

Як не зраджена вами,

Зневажена вами Україна?..

Цитую скорочено, бо цей хвилюючий вірш нашого талановитого поета Віктора Баранова давно уже став піснею, яка пробуджує наші приспані душі й серця, змушує нас ще і ще раз замислитись: то хто ж ми — українці чи хохли? Змушує відчувати себе, нарешті, українцями, великим українським народом на своїй рідній укра-

їнській землі: «І що ми на Україні — такі український народ, а не просто населення, як це у звичає дається.

*«І що є у нас мова,
І що українська вона,
Без якої наш край —
Територія, а не Вкраїна...»*

А мова, як відомо, — душа народу, без мови немає нації, а отже, й немає чи не буде нас. Отож ми повинні любити, шанувати і берегти нашу рідну материнську мову, бо без неї ми зачахнемо і зав'янемо. Я часто згадую свого знайомого землячка з Шевченкового краю (на жаль, уже покійного), який своїм неоковирним суржиком, де треба, де й не треба, б'ючи себе в груди, казав: «Я — хахол. Ми з женою хахли...». І коли я його намагався наставити на шлях істини, що слід бути б не хохлом, а українцем, він глипав на мене безбарвними очима і якимось тупо твердив: «А мене всравно...».

Так от, щоб не було нам все одно, поет Віктор Баранов і написав цього вірша, в якому чітко сказав: «Українці мої! Як гірчать мені власні слова... Знаю добре, що й вам вони теж не солодкі гостинці. Але мушу казати, бо серце,

мов свічка, сплива, коли бачу, як люто себе зневажають вкраїнці...».

Скільки душевного болю і гіркоти в цих поетових словах. Не від хорошого ж життя доводиться йому нас, українців, привселюдно соромити, закликати бути українцями, а не хохлами. Тож будьмо ними нині, прісно і завжди!

Якби так, не дай Боже, скла-

лося, щоб Віктор Баранов з якоїсь причини не написав би більше нічого, окрім цього вірша-звернення «До українців», — він би цим одним полум'яним віршем увійшов би до золотих сторінок нашої багатой тематично і жанрово розмаїтої української літератури. Але ж Віктор Баранов має високий талант від Бога, тому йому Бог посприяв, аби цей письменник написав ще

багато віршів — і патріотичних, і ліричних, і гумористичних, які склали його поетичні збірки «Народження полум'я», «У середу рано», «Жоржини в маминім саду», «Поворожи на вранішній зорі», «Хата синьоока»; збірки літературних пародій та гуморесок «Вічний двигун», гумористичних повістей «Лауреат «Золотого пера» та «На межі тисячоліття»; сатиричного роману «Презент»; книг повістей та оповідань «Переступаючи поріг», «Смуга біла, смуга чорна»; романів «Припула», «Смерть по-білому», «Не вір, не бійся, не проси», «Заплава»... А ще численні літературно-критичні, публіцистичні та культурологічні публікації у пресі, переклади творів румунських письменників. І все це він — Віктор Баранов, невиспуча, працююча людина, голова Національної спілки письменників України, заслужений діяч мистецтв України, лауреат багатьох літературних премій.

До цього додамо, що Віктору Федоровичу Баранову 14 жовтня виповниться 63 роки. Народився він

у селі Кривуші Кременчуцького району на Полтавщині. Закінчив філологічний факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка. Працював у пресі, нині — головний редактор чудового журналу «Київ».

Вірші Віктора Баранова — бентежні, ширі, хвилюючі, емоційні. Вони надихають читача любити рідну землю, свою Україну, материнську мову. Його вірші колись вже друкувала «Кримська світлиця». Сьогодні ми хочемо ознайомити шанувальників художнього слова з новими поезіями Віктора Баранова. Нехай вони запалають у наших душах смолоскипами найширших почуттів, пробудять любов до ближнього, до рідного краю, до України.

Данило КОНОНЕНКО

* * *

Добірку віршів Віктора Баранова читайте на 10-й стор.

Письменники Віктор Баранов (ліворуч) і Михайло Слабошпицький в редакції «Кримської світлиці», 2007 р.

КРИМЬСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олексій БІЛІШ 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019 код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

ЗАСІДАННЯ РАДИ МІНІСТРІВ АР КРИМ

10 вересня відбулося засідання Ради міністрів Автономної Республіки Крим, яке провів голова кримського уряду Анатолій Могильов. У засіданні взяли участь Постійний Представник Президента України в АР Крим Віктор Плакіда, голова Верховної Ради АР Крим Володимир Константинів, керівники міністерств і відомств, міст і районів автономії. Розглянуто та схвалено 24 питання порядку денного, зокре-

ма, заслухано інформацію про готовність об'єктів і служб життєзабезпечення АРК до роботи в опалювальний сезон та про заповнення водоймищ дніпровською водою з метою забезпечення населення АРК питною водою в осінньо-зимовий період 2013-2014 р. Затверджено проекти рішення кримського парламенту, зокрема, про внесення змін до республіканського бюджету на поточ-

ний рік, а також про заходи щодо реалізації Цільової програми АРК «Світлий Крим» на 2013-2017 роки. Прийнято рішення щодо проведення у листопаді цього року низки культурних заходів, зокрема, ІХ Міжнародного конкурсу молодих піаністів імені Алемдара Караманова та Республіканського фестивалю «Сузір'я культур Криму». Затверджено план заходів з підготовки до урочистостей з нагоди 70-річчя Керченсько-Ельтигенської десантної операції.

ПЕРША ГРУПА ГРОМАДЯН НІМЕЧЧИНИ ІДЕ У САНАТОРІЇ КРИМУ

У жовтні для лікування у санаторно-курортних установах до Криму приїде перша організована група громадян Німеччини. Про це повідомив міністр курортів і туризму АРК Олександр Ліев.

«5 жовтня цього року Крим уперше прийме групу з 50-ти громадян Німеччини, які пройдуть курс оздоровлення на базі санаторно-курортних установ автономії. Це перший заїзд у рамках пілотного проекту, що реалізовується кримським курортним відомством спільно з німецькою туристичною компанією «МедіКур-Райзен», — уточнив міністр. З цією метою представники «МедіКур-Райзен» вибрали ряд кримських санаторіїв, рекомендованих їм Міністерством курортів і туризму АРК.

Нагадаємо, меморандум про співпрацю з компанією «МедіКур-Райзен» був підписаний під час Міжнародної туристичної виставки ITB Berlin 2013. У квітні цього року міністерство провело для представників компанії інфотур по півострову, під час якого вони змогли ознайомитися з санаторно-курортними установами, рекомендованими Міністерством курортів і туризму Криму.

«МедіКур-Райзен» — один з визначних операторів медичного туризму у Німеччині. Робота з ним дозволить забезпечити завантаження санаторно-курортних установ автономії у період міжсезоння.

ВІДПОЧИНОК В ОКСАМИТОВИЙ СЕЗОН ЗНАЧНО ПОДЕШЕВШЕ

Цього року початок оксамитового сезону в Криму вийшов не дуже вдалим — як і кияни, жителі півострова вже тиждень потерпають від затяжних дощів і прохолоди, яка не сприяє сонячним ваннам. Проте синоптики зазначають, що літо скоро повернеться на півострів і оксамитовий сезон-2013 буде особливо довгим — аж до листопада.

А завдяки тому, що холодна течія вже пройшла, вода в морі буде теплою — +21 - +22. Втім, довіряти прогнозам цілком не варто — восени погода в Криму мінлива, і день спеки може змінитися бурєю.

Як свідчить практика, ціни знижаться в середньому на 30% на житло і транспорт (на 10% — до середини вересня, до кінця місяця — на 20-25%, а в жовтні зможемо відпочивати на 30-50% дешевше).

Осінній відпочинок у Криму найкраще підходить для оздоровлення — особливо для майбутніх мам, людей, старших 45-50 років, з проблемами дихальних шляхів і нервовими розладами. Як пояснив професор-курортолог Іван Самосюк, в цей час хвойні дерева більш інтенсивно виділяють корисні фітонциди.

Ще один плюс оксамитового Криму — можна буде культурно відпочити: тут пройде близько 30 фестивалів (майже половина всіх, що проходять за рік). Квитки на поїзди поки є в наявності — на найближчий тиждень на популярні поїзди залишилися лише «люкси», але купе і плацкарти є в менш зручних поїздах (рано виїжджають з Києва або приходять до Криму після обіду).

У КРИМУ ЗАПУСТИЛИ ПЕРШУ ВІТЧИЗНЯНУ ОПРІСНЮВАЛЬНУ УСТАНОВКУ

Перша в Криму і одна з перших в країні вітчизняна установка з опріснення морської води почала працювати у селищі Новий Світ біля Судака. Про це повідомляє кореспондент Укрінформу.

«Наш комплекс із забору, очищення, опріснення та знезараження морської води для централізованого водопостачання питною водою готельного комплексу «Вінтаж-Готель Новий Світ» є першим свого роду на території не лише Криму, а й України загалом», — повідомив кореспондентіві агентства генеральний директор підприємства «Укрхімбудмонтаж» Сергій Тюменцев.

Установка здатна опріснити до 80 кубометрів води на добу. Причому забір морської води можна здійснювати з прибережної смуги.

На даний час, повідомив Тюменцев, отримано всі необхідні висновки та експертизи міністерств і відомств про високу якість питної води, отриманої шляхом опріснення. Заступник голови Ради міністрів АРК Азіз Абдуллаєв повідомив журналістам, що кримська влада протягом року спостерігатиме за роботою опріснювальної установки і в разі успішності даного пілотного проекту уряд автономії підтримає подібні почини, в тому числі бюджетним фінансуванням.

Собівартість одного кубометра опрісненої води становить трохи більше як 13 грн., при тому, що в селищі Новий Світ використовують в основному привізну воду, вартість якої сягає 90 гривень за кубометр.

У КРИМУ ВІДКРИТО ДИТЯЧИЙ ЦЕНТР РАНЬОГО РОЗВИТКУ

У Сімферополі урочисто відкрилася нова філія дитячого Центру раннього розвитку міської громадської організації «Сім'я від А до Я», що є учасником Міжнародного форуму «Методики роботи з дітьми, що розвивають» за підтримки Дитячого Фонду Об'єднаних Націй UNICEF і Міністерства охорони здоров'я України. Червону стрічку перед входом до Центру перерізували Постійний Представ-

ник Президента України в АР Крим Віктор Плакіда і голова Верховної Ради автономії Володимир Константинів. В урочистостях

також взяли участь міністр освіти і науки АР Крим Наталія Гончарова, керівник кримської благодійної організації «Будемо мило-сердні» та Сімферопольської громадської організації «Сім'я від А до Я» Нонна Бахарева.

У своєму виступі Представник Глави держави зазначив, що 2013 рік оголошений Президентом України Роком дитячої творчості, і дуже добре, що ця ініціатива активно реалізується не лише органами влади, а й неурядовими організаціями та громадськістю, що додає суттєвого додаткового імпульсу в розвитку системи дошкільного виховання.

Прес-служба Постійного Представника Президента України в АР Крим

ДІЄ ПРЯМА ТЕЛЕФОННА ЛІНІЯ ГОЛОВИ РАДИ МІНІСТРІВ АРК

З 2 до 6 вересня на телефонну лінію — прямий зв'язок з головою Ради міністрів Криму — надійшло 226 звернень громадян, у тому числі 5 подяк. Про це повідомила заступник голови Ради міністрів — керівник апарату Ради міністрів Криму Ольга Удовіна на апаратній нараді 9 вересня. В оперативному порядку вирішено 21 звернення. У тому числі відновлено підвезення питної води у Бахчисараї на вулиці, які не забезпечені централізованим водопостачанням, ліквідовано стихійне звалище та прочищено зливіві стоки в Євпаторії, демонтовано кабелі, що

обірвався на вулиці Авіаційній у Сімферополі. Жителі села Пожарське Сімферопольського району звернулися з проханням посприяти в ремонті моста через річку. «У Пожарській школі навчаються діти з довколишніх сіл. Технічний стан моста ускладнює проїзд шкільного автобуса. На об'єкті проведено поточний ремонт, але технічний стан моста, як і раніше, незадовільний», — повідомила Ольга Удовіна. Голова Ради міністрів Криму Анатолій Могильов доручив Республіканському комітету АРК з будівництва та архітектури визначити вартість

робіт і вжити заходів щодо капітального ремонту моста.

На додатковий контроль Ради міністрів Криму поставлено 15 звернень.

Нагадаємо, телефонна лінія — прямий зв'язок з головою Ради міністрів АРК — почала працювати 19 грудня 2011 року. Звернення громадян приймаються за номером 0-800-505-525 в робочі дні з 8.00 до 18.00 години.

На сьогодні на телефонну лінію голови Ради міністрів Криму звернулося більше 22 тисяч кримчан: з початку 2013 року надійшло більше 8 тисяч звернень. За 2012 рік звернулися майже 14 тисяч кримчан.

ДУМКИ З ПРИВОДУ...

СВІЙ ДО СВОГО ПО СВОЄ!

Отримую новини через кілька розсилко e-mail. Помітив деякі закономірності. Важлива — учасники спільнот вищого журналістського та інтелектуального рівнів мають свої віртуальні скриньки або в українському сегменті Мережі, або Google (@gmail.com). Ось, наприклад, серед 35 отримувачів є адреси, які закінчуються на @ukr.net, @i.ua, @meta.ua. Ці, у тому числі поштової, сервіси мають українськомовний інтерфейс, новини, які стосуються переважно України, каталоги сайтів та Інтернет-магазинів України, надають чимало місця для збереження файлів, інші послуги.

Очевидно, що в нашому комерціалізованому світі їхня успішність залежить від кількості користувачів і переглянутої реклами.

Маючи електронну скриньку на будь-якому з російських ресурсів і відвідуючи його, скажімо, тричі на день, українці підтримують російських виробників інформаційної продукції, залучаються

до чужого (подекуди антиукраїнського) інформаційного простору і побічно завдають шкоди вітчизняним та українськомовним ресурсам.

Ми всі є свідками перманентних агресивних торговельних воєн, які веде Росія проти України. Патріотичні українці на вулицях, в соціальних мережах Facebook, ВКонтакте та на форумах розгорнули інформаційну кампанію «Не купуй російських товарів!». Ось і приєднатись би до цієї акції всім іншим громадянам незалежної держави і припинити підтримку російських ресурсів переглядом їхньої реклами, подекуди й непристойної, та скачуванням рефератів. «Свій до свого по своє» — гарне гасло у сучасному світі. Зробити це просто і можливо. Треба мати розуміння і волю.

У 90-х роках ХІХ ст. український публіцист, історик, філософ, економіст, літературознавець, фольклорист, громадський діяч Михайло Драгоманов зробив висновок після своїх досліджень: «Кожна людина, яка пішла з України, кожна копія, потрачена не на українську справу, кожне слово, сказане не по-українськи, є розтрата з

української скарбниці, розтрата, яка при нинішніх умовах не повернеться нізвідки».

Ці слова не втратили своєї актуальності. Працюймо на славу і добробут України, а не на сусідів!

Микола ВЛАДІМІРСЬКИЙ

м. Севастополь

У СІМФЕРОПОЛІ ВИМАГАЛИ ВІД РОСІЇ ПОВЕРНУТИ УКРАЇНСЬКОГО РИБАЛКУ

Представники Кримської організації об'єднання «Свобода», КУНУ, УНП та ін. пікетували минулої п'ятниці Генеральне консульство РФ у Сімферополі з вимогою повернути на батьківщину українського моряка Олександра Федоровича, який вивив з зіткненні патрульного катера прикордонної служби Росії і українського баркаса з рибалками в Азовському морі. Про це повідомляє кореспондент Укрінформу.

Пікетувальники передали у Генконсульство звернення з вимогою відпустити на свободу українського рибалку і вимагали детального розслідування інциденту в Азовському морі.

Олександр Федорович — рибалка, який вивив після зіткнення українського рибальського судна з російським прикордонним катером в Азовському морі 17 липня, внаслідок чого загинули чотири українські рибалки. На зустрічі з консулом України він заявив, що росіяни спеціально протаранили корабель з українськими рибалками, а пізніше в Інтернеті з'явилося відео, що фактично підтверджує слова українця.

Зараз він перебуває в Росії в очікуванні судового засідання. Генеральне консульство України у Ростові-на-Дону пропонувало російській стороні узяти його на поруки. Нині, за даними МЗС, українські дипломати підтримують з ним регулярний телефонний контакт, у тому числі з питань забезпечення медичних і побутових потреб під час перебування на території Росії.

За даними офісу омбудсмена України, українські дипломати допомагають Федоровичу сформувати так звані «лінії захисту» під час розслідування порушеної проти нього кримінальної справи.

ГПУ ДОРУЧИЛА РОСІЇ ДОПИТАТИ ПРИКОРДОННИКІВ ШОДО ІНЦИДЕНТУ В АЗОВСЬКОМУ МОРІ

Генеральною прокуратурою України направлено міжнародно-правове доручення компетентним органам Російської Федерації про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні стосовно інциденту, який стався 17 липня цього року в Азовському морі, де зіткнулися український баркас і катер берегової охорони Прикордонної служби Російської Федерації. Про це УНІАН повідомили у Відділі зв'язків із засобами масової інформації Генеральної прокуратури України, нагадавши, що внаслідок цієї події рибальське судно перекинулося, в результаті чого загинули четверо українців.

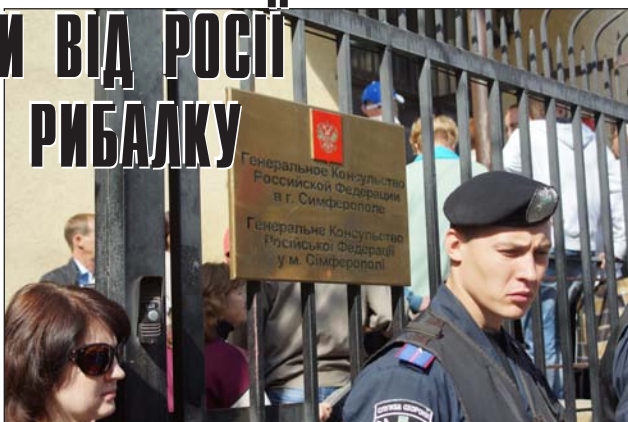
У вказаному дорученні ГПУ органам досудового розслідування ставиться питання про допит свідків (у тому числі й російських прикордонників, що знаходилися на катері берегової охорони).

Нагадаємо, досудове розслідування у кримінальному провадженні проводиться слідчим відділом Управління МВС України на Донецькій залізниці. 21 липня слідчим відділом Прикордонного управління Криворізького краю стосовно Федоровича було порушено кримінальну справу за підозрою в скоєнні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 256 Кримінального кодексу РФ (протизаконний вилів водних біологічних ресурсів).

22 липня військове слідче управління Слідчого комітету РФ по Південному військовому округу повідомило про порушення кримінальної справи за фактом зіткнення російського прикордонного катера з українським човном. Справу порушено за статтею «порушення правил судноводіння», якою передбачається до 7 років позбавлення волі.

Федорович заявив, що катер російських прикордонників навмисно протаранив український баркас. МЗС України наполягає на поверненні Федоровича в Україну.

28 серпня телеканал «1+1» у програмі ТСН оприлюд-

нив відеосюжет про зіткнення в Азовському морі українських рибалок і російських прикордонників. На відео видно, як судно прикордонників переслідує човен українських рибалок, а останні намагаються втекти від погони, а через деякий час після початку переслідування відбувається зіткнення.

На відео чути, як чоловіки з російського судна закликають одне одного ще раз ударити баркас, який вже і так почав тонуть.

29 серпня в Управлінні МВС України на Донецькій залізниці повідомили, що відеосюжет про те, як російський прикордонний катер переслідує, а потім таранить човен з українськими рибалками, залучено до матеріалів слідства.

«КРИМ — ЦЕ РОСІЯ» — ВИМАГАЮТЬ БІЛЬШЕ ПОЛОВИНИ РОСІЯН...

Близько половини росіян готові назвати росіянами українців та білорусів, які проживають на території Росії; а більше половини вважають Крим частиною РФ. Про це повідомив на прес-конференції у віторок директор ВЦВГД Валерій Федоров.

Опитування «Сучасна російська ідентичність: вимірювання, виклики, відповіді» проведено Всеросійським центром вивчення громадської думки на замовлення Міжнародного дискусійного клубу «Валдай» напередодні ювілейного, десятого, засідання клубу, яке пройде з 16 до 19 вересня в Новгородській області і буде присвячене темі «Різноманітність Росії для сучасного світу». В опитуванні брали участь 1,6 тисячі респондентів старше 18 років з 45 регіонів та 137 населених пунктів, а також 4 фокус-групи, повідомляє «РИА Новості».

«Ми поставили запитання: кого б ви могли назвати росіянами за умови, якщо людина проживає в РФ багато років, і 44% відповіли, що українців і білорусів. Татари, башкири і калмики отримали 30%», — сказав В. Федоров. Він зазначив, що чеченці, дагестанці росіянами готові вважати 7%, хоча республіку входять до складу РФ.

«Дуже небезпечна самоідентифікація, тут треба придивитися», — додав він. В. Федоров розповів, що респондентам ставили запитання, які території вони вважають російськими. «Калінінградську область вважають 85%, Курильські острови — 74%», — сказав глава ВЦВГД.

В. Федоров зазначив, що 56% опитаних повідомили, що Крим — це Росія. «Як

відомо, у нас є договір про дружбу і кордон, і Росія визнає Крим територією України, але значна частина росіян так не вважає», — сказав він.

Згідно з дослідженням, республіку Дагестан територією РФ вважають 41%, Чечню — 39%, Придністров'я — 37%, Абхазію — 30%, Південну Осетію і Україну — 29%.

Крім того, у росіян запитували, з ким би вони не хотіли жити по сусідству або працювати, спілкуючись щодня. «Найбільше не хочуть бачити своїм колегою і сусідом алкоголіка — 65%, гомосексуаліста або лесбіянку — 51%, сектанта або представника нетрадиційних релігій — 41%. Ось три аспекти, які ні до національності, ні до мови, ні до релігії в загальноприйнятому вигляді відношення не мають», — сказав В. Федоров. За його словами, з'ясується, що так званий середньостатистичний російський громадянин на четвертому місці. «А з багатою людиною не хотіли б працювати або сусідити 4% опитаних», — додав він.

Клуб «Валдай» був створений в 2004 році агентством «РИА Новості» та Радою із зовнішньої і оборонної політики спільно з журналом «Росія» в глобальній політиці і газетою The Moscow News з метою зміцнення і розвитку діалогу між російськими та іноземними вченими, політиками та журналістами; формування незалежного, об'єктивного, наукового аналізу політичних, економічних і соціальних процесів у Росії і в світі. За десять років існування клубу в його роботі взяла участь більше 600 представників міжнародної наукової спільноти з 47 країн світу.

Лідер Ліберально-демократичної партії Росії Володимир Жириновський стурбований тим, що у вищих навчальних закладах України викладають українською. Крім того, на думку російського політика, Харків, Донбас і Крим — це землі Росії. Про це він заявив в ефірі інформаційного каналу «Росія 24», пише «Новий регіон».

«Що робить фракція ЛДПР? Ми не ратифікували угоду з Україною. 98-й рік — угода про дружбу (так звана «Велика угода»), і роки три тому — у Харкові підписано угоду. Ми ж бачимо: Україна порушувала і буде їх порушувати. Те ж саме — з Білорусією. Ось тому у ЛДПР — найбільш чітка позиція», — підкреслив Жириновський.

«Ми, звичайно, хочемо якомога кращих відносин. Хочемо дружити з усіма. Ми стоїмо на повазі. Але якщо вони перші починають? Ми ж повинні відповісти?» — сказав він.

«А щоб вони не починали, у них не повинно бути правових підстав. Донбас — це Росія, Крим — це Росія. То Петро І дарує вподобаному воєводі поруч з Харковом місто... Що ти робиш! Харків — російське місто! Потім Сталін Донбас віддає! Хлопці, беріть! Що йому, грузину, шкода російської землі? Потім Хрущов — візьміть Крим! Що це таке? Що це за політика?» — обурився Жириновський.

«І зараз мільйони росіян повинні вчити дітей українською мовою, всі вузи переходять на українську мову... Скрізь звужується сфера російської мови!» — додав глава ЛДПР.

Як повідомляв УНІАН, у березні 2013 року Жириновський назвав Президента України В. Януковича зрадником слов'янського світу за продовження курсу України на євроінтеграцію.

ЗА «БІДЛЯЧІ» ВИСЛОВЛЮВАННЯ СПІВАЧКУ НЕ ЗВІЛЬНЯТЬ, АЛЕ Й ЗВАННЯ НЕ ДАДУТЬ...

Солістку Національної опери України Катерину Абдулліну, швидше за все, не буде звільнено з театру, хоч певні висновки з приводу її висловлювань зроблено. Як передає кореспондент УНІАН, про це заявив заступник міністра культури Віктор Балурко. Він підкреслив, що сьогодні тільки громадськість може вирішити, чи достатньо вибачень артистки, які вона принесла після своїх висловлювань.

При цьому заступник міністра не відповідає на запитання, які методи впливу можуть бути застосовані до Абдулліної, але заявив, що «її моральні якості» враховуватимуться, якщо вона претендуватиме на отримання звання. «Я думаю, це враховуватиметься, якщо вона претендуватиме на якісь звання. Моральні якості теж при присвоєнні звань ми змушені враховувати», — зазначив В. Балурко.

Як повідомляв УНІАН, в українському сегменті соціальної мережі Facebook було поширено скріншот з коментарем солістки Національної опери Катерини Абдулліної в

одному з обговорень на тему російської мови.

«Віддала дитину в російську гімназію і ще жодного разу не пошкодувала. Всі предмети російською, все ясно і зрозуміло. А найбільше сподобалася урочиста лінійка — я навіть плакала. Російською дуже красиво говорили старшокласники. Співали і читали вірші. Та й взагалі, контингент батьків і дітей різко відрізняється від бидлячих українських шкіл. У першому класі 3 рази на тиждень укр. мова, і випускники розмовляють нею значно краще, ніж випускники укр. шкіл. Я радію, що моя дочка вчиться серед морально здорових дітей. А не серед бидла», — написала Абдулліна.

Пізніше скандальний коментар співачки у Фейсбукці був видалений.

6 вересня Міністерство культури України оприлюднило заяву, в якій назвало висловлювання Абдулліної аморальним. «Дуже соромно, що у сфері культури працює людина з таким низьким особистим рівнем культури. Солістка Національної опери, яка мала б

бути носієм духовності і національного культурного багатства, натомість постала перед громадськістю як аморальна, нетолерантна особа», — йдеться в заяві.

У міністерстві зазначили, що Абдулліна представляє Україну на міжнародному рівні, зокрема і виконуючи українські народні пісні. «Тому вона повинна була б, щонайменше, поважати ту культуру, носієм якої вона виступає в своїй професійній діяльності. Натомість вона дозволила собі публічно висловити зневагу до мови і її носіїв», — зазначають у відомстві.

ТИМ ЧАСОМ...

Члени районної громадської організації «Братство» обрили майонезом оперну співачку Катерину Абдулліну, яка назвала українську школу «бидлячою». Про це в коментарі Gazeta.ua сказав керівник громадської організації «Братство» Дмитро Корчинський. «Це люди із районної організації «Братства». Безумовно, що ми не схвалюємо хуліганські дії, але й не можемо їх засудити. На їхню користь говорить, що майонез був без ГМО», — наголосив він.

Солістка Національної опери Катерина Абдулліна заявила, що не називала української школи «бидлячою» і взагалі її акаунт у Facebook зламали. Про це вона сказала «Комсомольській правді в Україні».

«Для мене це було великою новиною. Нічого подібного раніше не було», — заявила співачка. Вона вважає те, що сталося, чийсь замахом на Україну. «Це просто замах на Україну і на українську мову. Я не розумію, навіщо до нього приплели і мене», — дивується оперна дівка...

O, sancta simplicitas («о, свята простота!») — сказали б, напевне, з цього приводу латиняни...

ВІРНІСТЬ НЕБУ

Скільки часу потрібно провести в небі, аби отримати право випробувати нові літаки та гелікоптери на межі їхніх можливостей? Про суть професії, яка пронизана небезпекою, стресами і водночас приносить задоволення, про це та інше в розповіді про Ігоря Васильовича Головешенка, полковника, заступника начальника Державного науково-випробувального центру Збройних Сил України з виховної роботи, старшого льотчика-випробувача.

Чим цінний льотчик — своїм досвідом. Серед близько 500 вітчизняних військово-повітряних асів не так вже й багато тих, які переступили 2-тисячний рубіж годин, проведених за штурвалом у небі. Ще менше майстрів, здатних підняти в повітря будь-який тип вертольота чи літака. І лише одиниці можуть зробити те, що до них не робив ніхто. Це — випробувачі. Навіть майстри повітряної бою — пілоти-винищувачі крокують за ними протоптаними стежками...

— Випробування завжди на грані фолу, адже треба дізнатися про машину щось нове, невідоме, змусити її працювати так, як не працювала до тебе, — ділиться враженнями після чергових польотів полковник Головешенко. — А потім ще й написати ці нові правила експлуатації для льотчика стройової частини.

Перш ніж бути прийнятим на озброєння та надійти у військо, новий чи модернізований зразок авіаційної техніки проходить не просто через руки льотчика-випробувача, а через досвідчених фахівців великої випробувальної бригади. Вони дізнаються про всі його граничні можливості та допомагають конструкторам ще більше вдосконалити літак.

— Якби літак мав можливість літати без льотчика, то він би, напевно, літав. Я би так сказав про льотну справу: це постійне виправлення помилок у роботі літака чи вертольота, — говорить Ігор Головешенко. — Кожен наступний політ має свої особливості. Він відрізняється від попереднього метеоумовами, умовами використання авіаційної техніки. Це стрес і значний відсоток ризику. Велика кількість моральних і фізичних сил витрачається. А якщо метеоумови погіршуються, трапляються відмови техніки, то саме кваліфікація льотчика впливає на благополучне завершення польоту, — підкреслює офіцер.

Герой України, заслужений льотчик-випробувач СРСР, директор ДНВЦ Юрій Тішков переконаний, що у стресовій ситуації, коли життя висить на волосинці, випробувач має діяти грамотно та розсудливо. Твердо вірити в техніку й у власні сили. А за непередбачуваних обставин залишатися спокійним та зібраним може лише льотчик екстра-класу.

Ось і у практиці полковника Ігоря Головешенка були критичні ситуації. Він не охоче розповідає про такі форс-мажори, наголошує, що кожен льотчик і штурман мають відчувати свою машину. Хоча позаочі випробувачі визнають, що критичних ситуацій насправді завжди достатньо. Одна з них сталася ще на початку служби, коли Ігор Головешенко штурманом літав на фронтовому розвіднику Як-28.

— Під час польоту склалося відчуття, що щось відбувається не так... Про те, що зруйнувалася турбіна лівого двигуна, перебіла трубопровід, почалося протікання пального, ми ще не знали. На посадку нас пропустили без черги. Лише завдяки тому, що часно помітили якісь зовнішні ознаки, зуміли посадити літак без будь-яких наслідків, — ко-

ротко і без пафосу пригадує офіцер один з небезпечних вильотів.

А в серпні виповнилося рівно 35 років з того моменту, коли мрія дитинства Ігоря Васильовича про небо здійснилась. Небу присвячена більша частина життя...

У далекому 1978 році Ігор Головешенко вступив до Ворошиловградського вищого військового авіаційного училища штурманів, де провівся чотири роки. Потім служив у Радянській групі військ у Німеччині, згодом на Смоленщині та в Західній Україні. У ті часи отримати льотну класність було не складно, адже річні норми нальоту становили 180-200 годин. В авіаційних частинах лейтенант Головешенко починав літати на Су-24, пролітав на ньому 15 років, зберіг любов до цієї машини на все життя. Вже через три роки служби в авіаційній частині наказом міністра оборони СРСР йому було присвоєно військову кваліфікацію «військовий штурман 1-го класу». А ось випробувачем судилося стати лише у званні полковника.

— У 2001 році мені запропонували продовжити службу в Державному науково-випробувальному центрі на посаді заступника з виховної роботи — старшого льотчика-випробувача. Цього ж року вступив до школи льотчиків-випробувачів при нашому Центрі. Через рік її закінчив. А через три роки отримав кваліфікацію штурмана-випробувача другого класу, — розповідає полковник Головешенко.

Ще через 9 років, в 2010 році, він здобуде кваліфікацію штурмана-випробувача 1-го класу. А це вже найвища категорія, яка існує

однокурник Олександр Шпунт...

Не так давно полковник Головешенко в складі екіпажу на чолі з льотчиком 1-го класу полковником Віктором Лукіянюком брав участь у складних випробуваннях модернізованого вітчизняними підприємствами вертольота вогневої підтримки наземних військ Мі-24ПУ1. У травні 2012 року за результатами цих випробувань «крокодил», як позаочі називають цей «літаючий танк» авіатори, був прийнятий на озброєння вітчизняного війська. Тоді лише в рамках завершальних державних випробувань під час бойових застосувань авіаційних засобів ураження на Державному науково-випробувальному полігоні «Чауда» було використано близько 50 фугасних та осколково-фугасних авіаційних бомб. По мішенях було випущено понад 700 некертованих авіаційних ракет та близько 1200 гарматних снарядів, проведено близько 10 нічних льотних змін, у тому числі з бойовими застосуваннями...

Як провідний штурман Ігор Головешенко провів десять випробувальних робіт, з них 6 — державних випробувань та 4 — попередніх. Найбільш значні з них — державні спільні випробування літака Ан-70, державні випробування модернізованого літака Су-25, попередні льотні випробування модифікованого двигуна ТВ3-117ВМА СБМ-1В з високим ступенем складності, спеціальні льотні випробування турбовальних двигунів ТВ-3-117ВМА СБМ1В на бойовому вертольоті Мі-24П при застосуванні бортового озброєння та багато інших.

Набуті знання та досвід він практично реалізує при складанні льотних оцінок повітряних суден, розробці інструкцій екіпажу. Спільно з іншими випробувачами ним розроблено безліч рекомендацій, методик льотних випробувань вузлів та агрегатів, у тому числі вертолётних редукторів, двигунів, інших дослідних зразків. Займається й науковою діяльністю в сфері авіаційної техніки та озброєння. Його особистий внесок у випробування авіаційної техніки, сумлінна військова служба відзначені знаком пошани «За зразкове виконання службових обов'язків», багатьма медалями та відзнаками.

Маючи такий багатий досвід, треба готувати й наступників. А тому, окрім випробування нових зразків авіаційної техніки, золотий медаліст Національної академії оборони України передає свій досвід молодим авіаторам у школі льотчиків-випробувачів.

Вже понад 20 років на базі Феодосійського льотного центру діє ця унікальна й єдина в Україні школа. Вимоги до кандидатів суворі: не менше тисячі годин нальоту й кваліфікація військового льотчика другого класу. Отож нині до випускних іспитів готується лише кілька льотчиків й штурманів. Після завершення школи вони стануть справжніми універсалами: той, хто раніше літав лише на вертольотах, у школі опанує літаки й навпаки.

А навчити інших є чому. За своє життя Ігор Головешенко опанував 16 типів повітряних суден. Крім вищезгаданих, це — літаки Ан-26, Ан-70, Ан-72, Ан-12, Су-25, літак морської авіації Бе-12, вертольоти Ка-27, Мі-14, Мі-8, Мі-24 та інші. І як справжній повітряний майстер зупинитися на досягнутому не збирається.

Сьогодні під час чергової льотної зміни як провідний штурман-випробувач Ігор Васильович піднімається в небо для дослідження нових видів бойового застосування на літаку Ан-26, а також разом з іншими випробувачами випробує новий модернізований літак Л-39 з сучасним бортовим тренажерним комплексом для підготовки льотчиків винищувальної авіації. І знову інтенсивна робота з кількогодінними вильотами на день...

Не стоїть Ігор Васильович і осторонь суспільних проблем. Напевно, тому з 1994 до 2002 року його двічі обирали депутатом Івано-Франківської обласної ради. Під час депутатської роботи він очолював комісію з питань земельних ресурсів. Ось і в Феодосійському гарнізоні він користується значним авторитетом. Саме йому військовослужбовці цього великого гарнізону з різних військових частин Повітряних Сил, Сухопутних Військ, Військово-Морських Сил довірили вести громадську роботу щодо забезпечення їхніх родин житлом. Входить він і до складу виконавчого комітету Приморської селищної ради, за місцем базування випробувального центру, відповідає і за дозвілля військовослужбовців, і за співпрацю з місцевим населенням.

І, певно, є й його заслуга в створенні дружньої, приязної атмосфери між військовими і приморчанами. І в свята, і в сірі будні... А під час святкових концертів і урочистостей у місцевому будинку культури вони виходять на сцену разом і за просто співають такі улюблені нами всіма пісні. І часто надають допомогу одне одному у складних ситуаціях. Так, у селищі, яке розташоване в спекотному Криму, немає жодного пожежного депо, тож власноруч гасити пожежі приморчани просто не встигають. От випробувачі й піднімають по тривозі... не літаки, а свої пожежні розрахунки, які виїжджають на громадські об'єкти.

...Із захисним шоломом у руках, зі штурманськими картами в планшєтці Ігор Головешенко знову крокує бетонними плитами аеродрому до свого літака. Попереду — черговий політ. Скільки ж їх було, цих аеродромних кілометрів? Тисячі? Ніхто їх не рахував. Роки льотної роботи пронеслися, як один день... І вже на командно-диспетчерському пункті чергує офіцер бойового управління старший лейтенант Олександр Головешенко. Часом з «вишки» молодший син координує польоти свого батька. І не дивно, що в душі сивочолого полковника під час радіозв'язку із Землею в такі моменти, буває, озвється якась життєдайна струна. І тоді він знає точно: якими б небезпечними не були польоти, він повернеться обов'язково з перемогою. Не підведе тих, хто чекає його на рідній Землі. Ось так і складаються військові династії простих людей, які не на словах люблять Батьківщину, а присвячують своє життя шляхетній справі — її захисту.

Руслан СЕМЕНЮК

Фото автора

на сьогоднішній день в льотній класній кваліфікації.

Сьогодні на рахунок Ігоря Головешенка близько 2800 годин нальоту, з них на випробуваннях він провів понад 300 годин. Цього цілком достатньо для досвідченого пілота, навіть за міжнародними авіаційними мірками.

Як і в кожній професії у льотчиків існують свої традиції й застереження.

— Ще з лейтенантських років мене навчили, що перед польотами ніколи не треба начищати взуття, — говорить офіцер. — Я пройшов більше десятка закритих авіаційних гарнізонів і ніколи не бачив у авіаторів квартири чи будинку з номером 13. На жодному аеродромі ви не знайдете літак за номером 13. У льотному складі третій тост п'ють стоячи, мовчки, не чокаючись, за тих, хто не дожив до цього моменту. На сьогодні з тих 60 чоловік, які разом зі мною випускалися з училища, 19 загинули при виконанні льотної роботи. І хоча на наше покоління випав Афганістан, але й минулого року вже на цивільних авіалініях на літаку Іл-76 загинув колишній мій

9 ВЕРЕСНЯ в Сімферопольському аеропорту командувач Військово-Морських Сил Збройних Сил України адмірал Юрій Ільїн зустрів делегацію Міністерства національної оборони Республіки Польща на чолі із міністром національної оборони Республіки Польща паном Томашем Семоньяком.

У Севастополі відбулася офіційна зустріч пана Томаша Семоньяка з міністром оборони України Павлом Лебедєвим та пройшли переговори у складі військових делегацій обох країн з метою визначення актуального стану та перспектив подальшого розвитку двостороннього співробітництва в оборонній сфері.

Також польські гості відвідали військово-морський комплекс «Балаклава» (музей підводних човнів) та Академію військово-морських сил імені П. С. Нахімова.

Олександр МАЗЕПА, підполковник

«ВИ, ЯК УКРАЇНЕЦЬ, НЕ ПОВИННІ СТОЯТИ ОСТОРОНЬ...»

Про Володимира Леонюка, автора двох томів «Словника Берестейщини», я вже писав неодноразово. Але ця мужня людина у багатьох викликає таку щирію симпатію, що писати про нього хочеться ще і ще. Колишній в'язень сталінських таборів, він, здається, прийшов у цей світ з особливою місією. Боротися, діяти, страждати, але ніколи не нарікати на долю, а лише бути прикладом для інших, слабших духом. Нещодавно Володимир Гнатович поховав рідну дружину. А потім ще доглядав прикутого до ліжка колишнього вояка УПА. Доглядав і провів у останню путь... Уже й у самого сил обмалю, а ще ж треба завершити всі земні справи! Ну, ось хоча б закінчити повість про берестейського полковника Небабу. Свого часу той активно підтримував повстання Богдана Хмельницького, бо бачив рідну Берестейщину лише у складі козацької України. Цей герой дуже близький Володимирі Леонюку, бо й сам він сидів за любов до України і Берестейського краю. Прошу Володимира Гнатовича розповісти про витоки патріотизму та назвати причини, які підштовхнули до активної боротьби.

— Ми були свідками збройної боротьби УПА, нерідко бачили понівечені тіла вбитих енкаведистами повстанців... Більшість людей співчувала цим людям, вважала їх героями, а одного разу нам у stodолу хтось підкинув бандероль з повстанською літературою, листівками. Думаю, це була справа рук провідника ОУН і керівника місцевого збройного відділу УПА «Сікори» або когось із його людей. Там були основні документи, які тоді були ходовими в підпіллі, зокрема брошури: «За що бореться УПА», «Рішення Третього збору ОУН» і «Вказівки батькам, як треба виховувати своїх дітей». І з десятком листівок. А ще був машинописний «Інформатор Північно-Західних земель». Там були вступні ідеологічні статті, назви яких я не запам'ятав. Але була й хроніка найголовніших подій від 1945 року. У одному з випусків «Інформатора» була згадка про Берестейщину, що це українська етнічна територія, там живуть українці, яких білорусифікують і русифікують, але там триває боротьба. І називалися випадки, де були бої повстанців з КДБ. Згадувалися Волинь, Рівненщина, Холмщина, Берестейщина. Цю бандероль я помітив першим і прочитав таємно від батьків. У тому конверті ще був лист, написаний від руки: «Громадянина Леонюку Гнату», себто моєму батькові. В ньому була така фраза: «Тепер, коли в боротьбі вирішується доля українського народу, Ви, як українець, не повинні стояти осторонь...». Все це не могло не вплинути на мою позицію.

— Але ваша патріотична позиція ніяк не вписувалася в плани більшовицьких ідеологів. І навіть вашу українську мову «органи» трактували як злочин. Під час арешту, допитів у вас було усвідомлення, що справа берестейців програна? Чи ви вірили, що ту землю можна повернути до лона неньки-України?

— Під час допитів мені було не до геополітичних розмірковувань чи якихось висновків. Але в ув'язненні у мене перед очима постійно стояли герої творів Тараса Шевченка. Чомусь я серйозно сприйняв і завжди пам'ятав патріотичні заклики Кобзаря. А ще, ніби в телевізорі, бачив перед собою Тараса Бульбу — цей патріотичний твір Миколи Гоголя свого часу також справив на мене неабияке враження. На той час я вже читав і Лесю Українку, бо купив кілька підручників у Любешові (на українську територію ми ходили пішки), і більш-менш повно ознайомився з українською шкільною програмою. Було усвідомлення, що стосовно берестейців радянська влада вчинила несправедливо, адже нам доводиться вчити зовсім чужу білоруську мову, а не рідну... До речі, зі мною до Любешова тоді ходив учень Борис Єпишюк. Він спочатку писав поезії білорусь-

кою мовою, але я його переконав писати українською. Його дядько був вояком УПА і загинув у 1947 році. Для Бориса це був вирішальний аргумент, а мій заклики писати українською був тільки поштовхом... Він поклявся, що жодного поетичного слова не напише білоруською. Ось такою була реакція школяра на відторгнення Берестейщини від України. Коли ми переходили кордон (він не охоронявся, але ж ми знали, де він проходить), то станцювали там дикий танок... Я це дотепер згадую. На той час навіть діти розуміли, що кордон цілком штучний, і цей танок був своєрідним дитячим протестом. Мовляв, плювати ми хотіли на дурні вибрики кремлівських мудрагелів... Це був, якщо не помилюся, 1950-й рік. Я тоді в Любешові купив шкільний словничок Кириченка. Раніше у мене був лише «Московсько-український словник» Дубровського, в якому було багато застарілих слів. Ці словники також зміцнювали переконання, що ми — українці, а не білоруси. Пізніше органи трактували наш перехід кордону як страшний злочин. Мовляв, буржуазні націоналісти... Отаким був режим, який врешті-решт створив умови для асиміляції берестейців.

— Коли з'явилася думка про «Словник Берестейщини»?

— Думка про цей словник виникла у мене в 60-ті роки, коли я перебував у мордовських таборів. Спочатку я просто фіксував інформацію про діячів, які чимось були пов'язані з Берестейщиною, — українських, польських, білоруських... Цей список потроху розростався, і у звичайний зошит уже не вмещався. Мене турбувало те, що про всі українські регіони в Україні пишуть, а ось про Берестейщину — ні. Вона ніби випадала з контексту. Хіба що в білоруських виданнях згадувалася, та й то перекинуто дуже... Мені це дуже боліло, тому я й вирішив узятися хоча б за словник. Хоч миг би зайнятися іншою тематикою. Мене цікавило українське мистецтво, історія України, проте після деяких роздумів я вирішив зосередити увагу саме на рідній Берестейщині.

— Ви відчували різницю між в'язнями родом з Української РСР і з відрізаного шматка української етнічної території — Берестейщини? Адаже у перших хоч якось державницька перспектива була, а у других і тих надій не було...

— Суттєвої різниці між людьми в таборах не відчувалося. Скрізь було багато земляків, які сиділи переважно за допомогу УПА. Не менше, ніж по десятку берестейців сиділо у кожному концтаборі! І, уявіть собі, їм давали по 25 років, не менше...

— Чи не було прикро — вже потім, на волі, що у вас так мало одномудців, що мало

В. Леонюк

людей цікавиться Берестейщиною?

— Я виходив з того, що є. З часом ми знаходили одне одного. Скажімо, мені написав професор Василь Горбачук, берестець, який довго жив на Донбасі, а останні десять років під Києвом. Уже після того, як я видав перший том «Словника Берестейщини», він розшукав мене. Загалом берестейська діаспора в Україні не дуже велика, до того ж розпорошена. І не всі берестейці цікавляться своєю малою батьківщиною. Скажімо, в Косові жив краєзнавець, виходець із Берестейщини. Його батько був офіцером УНР, після поразки визвольних змагань жив у Кобрині. Потім родина переїхала до Косова. Син став відомим краєзнавцем, дослідником Гуцульщини. Проте мені невідомо, чи мав він sentiment до Берестейщини. Мій однокласник Антон Наумовець став відомим українським вченим. Я в 1952 році відправився до концтабору, а він того ж року вступив до Київського державного університету. Він став солідним науковцем, автором багатьох праць, а головне, — вважає себе українцем. Отже, боролися ми кожен по-своєму, і це нормально. Мені лише прикро, що я через арешт загальмувався у своєму розвитку. Спочатку табори, а потім постійно був «під ковпаком» у органі... Мені не дали вчитися далі, хоч я й дуже хотів. Загалом я є прихильником організованої просвітницької праці з людьми — через патріотичні організації, товариства, особисті контакти. Такий підхід обов'язково дає результат! Якщо говорити про Берестя, то я хотів би згадати молодого науковця Віктора Місіюка. Він вважав себе білорусом, але випадково познайомився з Козловським, а той пробудив у юнакові українську національну свідомість.

— Покладаєте надію на таких людей, як Віктор Місіюк, Наталка Бабина?

— Так. Хоча Наталка є білоруською письменницею, бо пише білоруською мовою. Але український sentiment у неї є, вона — патріотка Берестейщини. Таким же є і її брат Андрій. Взагалі у Мінську патріотів Берестейщини більше, ніж у Бересті і Пінську. Бо вся інтелігенція їде до столиці... Міг би назвати ще професора Федора Климчука і його культурологічну організацію «Загороддя».

— Нема жалю за Підляшшям, Холмщиною? Адаже, як і Берестейщина, ці землі відірвані від України силовим шляхом...

— Є, звичайно, але що поробиш... Ціную роботу купки патріотів з тих земель, зокрема Юрія Гаврилюка з Підляшшя. Я весь час стежу за ним, згадую про нього у другому томі «Словника Берестейщини». Це досить активна людина, яка багато пише і польською, і українською мовами. Мені подобається часопис «Над Бугом і Нарвою», який він редагує. Юрій бував у Львові, може, й заходив до нас, але нікого вдома не застав, бо всі працюють, сходяться лише ввечері, а я взагалі міг бути в селі. Прикро, звичайно, що розминулися...

Сергій ЛАЦЕНКО

УКРАЇНСЬКІ КОРЕНІ ЛЬВА ТОЛСТОГО

Український корінь у родині Толстих започаткували гетьман України Іван Скоропадський та його дружина Анастасія Маркович. Обоє походили зі старовинних шляхетських родів. У родині гетьмана народилася дочка Ульяна, яка потім вийшла заміж за московського вельможу Петра Толстого. Він був на службі в Петра I і прислужився тим, що викав з Італії і повернув до Росії царського сина-втікача Олексія Петровича, якого в 1718 р. покарано на смерть. За це Петра Толстого було титуловано графським званням, призначено ніжинським полковником та начальником царської таємної канцелярії.

Час від часу полковник навідувався до Ніжина, Глухова, грабував селян та козацьку старшину, давав вказівки своїм заступникам по полкової службі. Там він заручився, а невдовзі оженився на гетьманській доньці — Ульяні Скоропадській. Завраши придане, золото і молоду дружину, відбув до столиці. Минав час, у сім'ї народжувались діти... По смерті царя Петра Толстого разом із сином Іваном заарештували і після страшних тортур заслали на Соловки, відібравши і скасувавши грамоту про надання йому графського титулу. Холодні солов'яцькі вітри швидко доконали обох Толстих, і через два роки їх не стало. Але рід по лінії Івана Петровича не обірвався, розрісся і, розгалужившись, дійшов до нашого часу. На його окремих гілках можна знайти багато знаменитих і талановитих людей, які заслужили шану від українського народу за те, що піклувалися і допомагали в лиху годину Тарасу Шевченку.

Олексій Костянтинович Толстой, російський письменник, доброзичливо ставився до Шевченка. Клопотався через оренбурзького генерал-губернатора В. Перовського, щоб полегшити долю засланого поета. З книжки Л. Жемчужникова «Мои воспоминания из прошлого» відомо, що Олексій Костянтинович був близький до царя і активно сприяв звільненню Шевченка із заслання.

Але найбільшу роль у житті Т. Шевченка відіграв Федір Петрович Толстой — академік, російський скульптор і живописець. З 1825 до 1859 року — віце-президент Петербурзької академії мистецтв. Знайомство Тараса Шевченка з Федором Петровичем відбулося в 1835 році, коли поет подав свої малюнки до комітету Товариства заохочування художників. Потім часто зустрічалися на літературних вечорах. Перебуваючи на засланні, Шевченко звертався до нього і його дружини Анастасії Іванівни з проханням поклопотатися про полегшення його долі. І вони дійсно клопоталися. Коли відмовила велика княгиня Марія Миколаївна, то Федір Петрович наважився навіть звернутися до царя Олександра II в день його коронації. І тільки після енергійних заходів родини Толстих у 1857 році Шевченка було звільнено із заслання, а з 1858 р. дозволено

жити в Петербурзі. Завдяки Федору Петровичу для Шевченка було виділено в Академії мистецтв майстерню та житло з високим вікном, що виходило на Неву в напрямку царського Зимового палацу. Там поет дожив до останніх своїх днів. Майстерня і кімната для житла після смерті Шевченка була переобладнана в меморіальну кімнату-музей, що існує й досі.

Про сердечну дружбу поета з родиною Толстих залишила спогади їхня донька — учениця Тараса Григоровича по Академії мистецтв Катерина Юнге-Толстая. Ними зачитувався Лев Толстой. Про Шевченка Юнге писала також у листах до письменника О. Кониського. Її спогади правдиві і дуже цінні для вивчення останніх років життя Т. Г. Шевченка. «Я звязуюсь надати гласності моїм спогадам, — писала Юнге, — які залишив у мені той, чия душа завжди здавалася мені ще прекраснішою, ніж його твори. Він був надзвичайно ласкавий і наївно довірливий у ставленні до людей; він в усіх знаходив що-небудь хо-

Лев Толстой

роше і захоплювався людьми, які часто не були того варті. Ніхто не був таким чутливим до краси природи, як Шевченко. Доводилося інколи милуватися заходом сонця, перекурами тонів, і не знаю, хто більше захоплювався — я, 14-річна дівчинка, чи він, який зберіг у своїй багатостраждальній душі стільки дитячо-світлого.

Протягом двох років (1859 і 1860), коли я бачилась із ним щоденно, жодного разу не бачила його п'яним, не чула від нього жодного грубого слова і не помічала, щоб він будь-чим відрізнявся від інших, добре вихованих людей. У його квартирі завжди був порядок. Своєю зовнішністю він нічим не відрізнявся від звичайних людей, навпаки, любив усе красиве і витончене, і мимовільний безпорядок холостяцького життя обтяжував його».

Досить високо цінував творчість Шевченка Лев Толстой. Особливо захоплювався письменник поемою «Наймичка», в якій його вражала розробка вічної теми — самовідданої материнської любові. Цей твір він вважав справжнім зразком мистецтва. За спогадами сучасників, Лев Толстой захищав поезію Тараса Шевченка від несправедливих нападок Афанасія Фета. Зі свого боку Шевченко високо цінував творчість Толстого, з глибокою повагою ставився до педагогічної діяльності його в Ясній Полянці, в школі для сільських дітей.

Олександр ВІДОМЕНКО

Іван СКОРОПАДСЬКИЙ (1646 — 1722) — український військовий, політичний і державний діяч. Гетьман Війська Запорозького, голова козацької держави на Лівобережній Україні (1708-1722). Після переходу Мазепи на бік шведів призначений головою Гетьманщини з волі російського царя Петра I. Безуспішно намагався протистояти російським планам ліквідації козацької автономії.

Анастасія МАРКОВИЧ (1667(1671) — 1729) — українська державна діячка єврейського походження, донька прилучського орендаря Марка Марковича. Перший чоловік — генеральний бунчужний Костянтин Іванович Голуб, швагро гетьмана Івана Самойловича. Другий чоловік — гетьман Іван Скоропадський. Часто втручалась у перебіг державних справ, за що прозвана «Настєю-гетьманихою». Через її владний характер серед козаків народилася приказка: «Іван носить плахту, а Настя — булаву».

На думку історика Д. Мордовцева, за гетьманування Івана Скоропадського Анастасія була справжньою правителькою Війська Запорозького, саме через неї Петро I керував українськими справами...

<http://uk.wikipedia.org>

Відкривається книга відомим портретом Тараса Шевченка, створеним І. Рєпіним. Люстрована картинами самого поета: «Гамалія», «Тополя», «Шевченко малює двір селянина», «Самаритянка», «Байгуші».

В гранично стислій передмові (автор Г. Ейхлер) подано біографію Т. Шевченка, загальна оцінка його як воістину народнього поета, співця селянської революції, ідейного соратника М. Чернишевського, М. Добролюбова.

Починається книга програмним твором Кобзаря «Заповіт», написаним хворим поетом 25 грудня 1845 року у Переяславі. У цей трагічний момент свого життя він тривожиться долею України. І після смерті не бажає розлучитися з нею, заповідаючи поховати його «серед степу широкого на Україні милій», віруючи у звільнення Вітчиз-

нистичний вислів: «Невесело на світі жити, коли нема тебе люблю».

В його поезії звучать глибоко сповідальні роздуми про батька, матір, братів, сестру. До книжки увійшов чудовий, хвилюючий задушевним драматизмом вірш «Сестри» в майстерному перекладі Шаміля Алядіна. Він присвячений сестрі Ярнін Григорівні, яку дуже любив. Приязнь, що пробудилася між ними іще в дитинстві, не переривалася ніколи.

Далі йдуть твори «Муза» (в перекладі А. Аліма), «Доля» (в перекладі М. Сулеймана), написані поетом на заслання. Т. Шевченко відстоює естетичні принципи народності, реалізму, від яких не відступав усе своє творче життя. З теплотою, ліричною задушевністю він малює свою натхненність — «зіроньку», «породнюку святаю» музу, кот-

нигородщині, батьківщині Т. Г. Шевченка, пройшло чимало років його життя. В дитинстві він захопився поезією славетного земляка, народними оповіданнями, легендами, піснями про нього. У них Шевченко виступав живим, безсмертним, мудрим, непримиренним до панства. Народна муза малювала поета викривачем самодурства панів дошкульними, дотепними, сповненими вогнистою іронією і сарказмом словами. В наукових дослідженнях Агатангел Юхимович глибоко і аргументовано осмислює роль Т. Шевченка «у виробленні української літературної мови», яка, на його думку, стала вираженням національної свідомості українців. У 1901 році побачила світ збірка поезій Агатангела Кримського «Пальмове гілля», яку І. Франко у своїй рецензії назвав «поважним і

федру східної історії і філології Всеукраїнської академії наук, доклав багато зусиль і до входження кримськотатарської культури в українську. Вважаючи себе українцем «за належність до тієї землі, її етноноговного середовища, серед якого народився і жив», він ніколи не забував про батьківщину його предків — Крим.

Учений перебував у постійному контакті з такими видатними кримськотатарськими діячами культури, як Ісмаїл Гаспринський, Бекір Чобан-заде, Осман Акчокракли, Абдула Лятіф-заде, істориком Якубом Кемалем. Учений всіляко заохочував до поглиблення зв'язків з українством.

Він ініціював створення «Короткої антології кримськотатарських поетів». Це була подія в історії кримськотатарської і української куль-

консультантом, допомагав редагувати переклади, маючи перед собою, як він згадував, оригінали творів кримськотатарських авторів.

Антологію завершує ґрунтовний історико-літературний нарис А. Кримського «Література кримських татар», що увійшов до створеного ним збірника, який зберігається в особистій бібліотеці П. Г. Тичини при Київському музеї-квартирі поета, за № 1113, «Студії з Криму» (1930), разом з цілим рядом праць, що знайомлять українського читача з літературою, культурою, історією, етнографією, мовою кримськотатарського народу. Це і «Сторінки історії Криму та кримських татар», «До історії теперішніх 25% татарської людноності в Криму», «Чуфут-кале». Окремо видана його праця «Тюрки, їх мови та літератури», де присвячено цілий розділ з'ясування особливостей кримськотатарської мови і цим самим зроблений певний внесок в інтеграцію культур двох наших народів. Наголосимо: всі названі праці академіка написані українською мовою.

Депортація кримських татар більш ніж на пів століття загальмувала історично значущий процес інтеграції кримськотатарської та української культур, якому так багато віддав сили і здоров'я універсальний філолог з історичним ім'ям Шевченка — зоря цієї людини не тьмяніє, а навпаки — продовжує сходження над світом. Шевченко — слава і гордість не лише українського народу, а й тих, хто, попри всі перепони, торує шлях до свободи, ліпшого життя».

Поему «Катерина» кримськотатарською мовою переклав поет Шакір Селім. «Працюючи над перекладом поеми, я плакав ночами, — пише він. — Мене потрясла трагедія чистої, широкої любові, трагедія материнства». «...Потрясла трагедія...» «Нема сильніш від землетрусу, як потрясать серця людей», — так чудово сказав про могутність поетичного таланту Т. Шевченка Павло Тичина. Але чи кожному митцеві дана ця могутність? Ні. Нею ж володів «наш геній з геніїв» — Тарас Шевченко.

Про жіночу трагічну долю створив Шевченко такі «прегарні перли нашої літератури, як «Катерину», «Наймичку», «Відьму», «Петруся» та «Княжну», — писав Іван Франко. «Не знаю в літературі всесвітньої поета, — продовжує Іван Франко, — котрий би так витривало, так гаряче і з цілою свідомістю промовляв в обороні жінок...». «Не знаю в літературі всесвітньої поета, котрий би представив так високо і так широко людський ідеал жінки-матері, як се вчинив Шевченко в своїх поемах «Відьма», «Неофіти» і «Марія». Для Тараса Шевченка «Слово МАМО — Великеє, Найкращее слово!»

Олександр ГУБАР, професор, член Спільки письменників України, лауреат премії ім. Степана Руданського Кримського фонду культури (Закінчення в наступному номері)

БРАТИ МОЇ...

ни від соціального і національного гніту. Український народ сприйняв «Заповіт» своїм революційним гімном. Вірш перекладено майже всіма мовами народів світу. Кримськотатарською мовою, крім перекладу А. Аліма, опублікованого в цій книжці, відомі переклади Шаміля Алядіна, Е. Шем'ї-заде, А. Мефяєва...

Необхідно відзначити заслугу видавців, перекладачів, упорядників книги, яка полягає в настанові показати титанічну силу художнього гена Т. Шевченка-поета, його багатогранність, виходячи за межі вульгарно соціологічного штампу, який, до речі, позначився і на передмові до книги.

Адже поет-революціонер був і живою людиною. Він любив і бажав бути любимим.

Т. Шевченко залишив неповторний слід у розвитку інтимної лірики. Інтимні мотиви дістали цікаву мистецьку розробку і в його ліриці. Окрасою збірки є переклад О. Аміта фрагмента з поеми «Гайдамаки» під назвою «Ярема і Оксана», що сприймається чарівною піснею про щастя молодості, окриленою гарячою і чистою, як слюзи, людською любов'ю.

Тема кохання в ліриці і в ліропії Т. Шевченка найчастіше постає у формі болучої, супроводжуваної медитативними роздумами ліричної драми, в основі якої лежить історія нерозділеної любові або любові, розтопленої жорстокими обставинами життя. Такою ж була і любовна історія самого поета-страдника, якому судилося дожити свої дні в самоті, без сім'ї, без дорогої і близької йому коханої людини, і навіть без житла.

*А я так мало, небагато
Благав у бога. Тільки хату,
Одну хатиночку в гаю,
Та дві тополі біля неї,
Та безталанну мою,
Мою Оксаночку.*

У цьому ж ключі постає тема любові в одному із найкращих віршів романтичної поезії Т. Шевченка — в баладі «Тополя», побудованій за мотивами української міфології про перетворення дівчини внаслідок нездійсненої любові в дерево. Любий дівчини пішов на війну, «пішов та й загинув». Балада вміщена в збірці у перекладі О. Аміта.

Над інтимною лірикою Т. Шевченка і творами, які тут згадано, можна було б поставити епіграфом його ж афо-

ра не покидала поета-мученика, сприяла стійкості, його непохитності на шляху творчих шукань: «Мені ти всюди помагала, мене ти всюди доглядала». Поет не бажає розлучитися зі своєю «чистою, святою» музою:

*Не покидай мене. Вночі,
І вдень, і ввечері, і рано
Витай зі мною і учи,
Учи незложими устами
Сказати правду.*

В служінні правді, «святій правді» — визволенню народу України від соціального і національного гноблення поет вбачав своє призначення, суть свого життя.

Т. Шевченко створює також персоніфікований образ долі, витриманий в лірично-епічному ключі у вірші «Доля». Доля, як і муза, була для нього другом, братом і сестрою. Поет щасливий і гордий нею — вірною супутницею, що, як і він, не кривила душу:

*Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.*

Принципи служіння народові, вірності життєвій правді були і є близькими кримськотатарським майстрам поетичного слова.

До книги внесено і вірш Т. Шевченка «Бували війни й військові свари» (в перекладі Ю. Теміркая), в якому поет схвилювано відтворював одну із складних і тяжких для України сторінок історії. Невелика романтична за своїм характером поема «У тієї Катерини» (перекладач Ібраїм Бахшиш) переселяє читача в Крим. Вважають різнобарвно виписані образи запорожців, носіїв високих морально-етичних звичаїв, козацького побратимства. Під заголовком «Вечір» знайшов своє місце в книжці класичний вірш «Садок вишневий коло хати» (переклад Османа Аміта). Іван Франко назвав його ідилією з життя селянської родини, натхненно написану на фоні неповторно чарівної української природи. Вірш створений Т. Шевченком у казematі. При читанні його в колі друзів поет плакав.

Книга «Вибрані вірші» Т. Шевченка без перебільшення стала значущим документом в історії кримськотатарської літератури, що засвідчив важливий момент духовного зближення двох народів, інтеграції культур.

Входження Т. Г. Шевченка в кримськотатарську літературу, культуру значною мірою завдячує ученому зі світовим ім'ям, академіку А. Ю. Кримському. На Звє-

Д. Кононенко, О. Губар, Ш. Селім. Фото 1996 р.

трівним надбанням нашої літератури». Закінчує талановитий поет книжку своєю згадкою про Шевченкове свято на Кавказі, звертанням до Шевченка-батька:

*Батьку Тарасе!
Ти чуй присягання!
Ми, українській діти,
Матір і бідного меншого
брата
Будем вовіки любити.
Будем боротися,*

*Іх визволяти
З пазурів сина Едома!
Каже надія:
Діждемся напевне
Вільного рідного дома.*

Це звертання А. Кримського Іван Франко назвав «гарячим заповітом нашого поета». Для А. Кримського Тарас Шевченко є прикладом патріотичного служіння рідній Вітчизні — Україні. Поет вірить, що народ напевне діждеться «вільного рідного дому». За той «вільний рідний дім» Тарас Шевченко віддав життя.

1914 року, незважаючи на заборону царського уряду, професор Московського Лазарівського інституту східних мов А. Кримський організував у Москві кілька нелегальних вечорів, присвячених століттю від дня народження Тараса Шевченка. Учений написав і статтю про Т. Шевченка, яка була заборонена цензурою.

А в 1923 р. у спеціальному виданні Всеукраїнської академії наук вийшла книга А. Кримського «Переклади Т. Шевченка турецькою мовою». Відомо, що турецьку мову розуміли багато кримських татар. Тому вихід цієї книги був також подією в розвитку кримськотатарсько-українських літературних зв'язків і в прилученні кримськотатарського народу до творчості Т. Шевченка.

Сприяючи входженню Шевченка в кримськотатарську літературу, академік А. Кримський як орієнталіст, тюрколог, що очолював ка-

тур. А вже зі сторінок антології кримськотатарська поетична муза заговорила українською літературною мовою, мовою Тараса Шевченка. Вперше український читач почув незвичайний голос поетичної душі кримськотатарського народу, відкрив для себе цілий світ образів, естетичних барв.

Постає запитання: хто ж здійснив переклади віршів кримськотатарської поезії українською мовою? На нього відповів сам А. Ю. Кримський. «Переклади, котрі я подаю нижче, майже всі зробив Осман Акчокракли». Завдання було дуже складним і відповідальним. Не кожен міг його вивершити. Необхідна була для успішного здійснення такого важливого задуму багата і різногранна художня індивідуальність. Вона, по-перше, повинна володіти тонким естетичним смаком, щоб розуміти мистецьку своєрідність самої кримськотатарської поезії, її східної граціозності, неповторності гри уяви, філософічності, її ритмомелодики, поетичного синтаксису та інших сторін її поезити.

По-друге, якими шляхами йти перекладачеві, щоб все це багатство та неповторність кримськотатарської поезії передати засобами української мови, такої відмінної від кримськотатарської? А як зберегти в перекладах особливості кримськотатарської поезії? Осман Акчокракли і Агатангел Кримський все це добре розуміли. І, по-третє, необхідне було досконале володіння українською мовою. І тут без Тараса Шевченка не можна було обійтись. Адже О. Акчокракли не міг оволодіти українською мовою без засвоєння вершинних досягнень у її розвитку, яких дійшов Т. Г. Шевченко.

Агатангел Юхимович Кримський і сам взяв участь у створенні антології. Він був

НАД ДОНУЗЛАВОМ ПІСНЯ УКРАЇНСЬКА ЗАБРИНІЛА!

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Катерина Степчин заспівала на імprovізованому концерті дві пісні (і слова, і музика — власні!) — «Ковила» і «Посвята Феодосії», а ще вручила господарю Михайлу Микитюку книжечку своїх віршів-пісень з подякою за можливість «бриніти над Донузлавом».

Наступна гостя — Ірина Ермолова із Сак також добре знайома читачам «Кримської світлиці», бо саме вона понад 10 років тому стала першою переможницею пі-

сенного конкурсу «Львівська струна — на кримський лад!», організованого газетою. Пані Ірина, вчителька музичної школи по класу гітари, пише пісні на вірші поетів, творчість яких співзвучна з її душею. І як доречно і співзвучно вересневій порі пролунали у її виконанні пісні «Бабине літо» на слова Світлани Макаревської та «Дощі з гостей прийшли» на слова Йосипа Фиштика!

БАБИНЕ ЛІТО

*Вранці на травах ніжна роса.
Золото листя сонцем полить.
Дивнес диво, Божа краса —
бабине літо!*

*Теплою ласкою небо сія,
синіми хвилями гріє своїми.
Як зачарована падаю я
вітру в обійми.*

*Вії замружив цілунком мій
промінь гарячий.*

*Боже, за що таке щастя мені,
чим я віддячу?!*

*Не сподівалась, що осінь прийде
душу зігріти.*

*Не покидай якнайдовше мене,
бабине літо...*

ДОЩІ З ГОСТЕЙ ПРИЙШЛИ

*Дощі з гостей прийшли,
лягли на душу,
Чомусь печуть холодні
почуття.*

*Тих крапель сутність
віднайти я мушу
Над тайною вчорашнього
життя.*

*Збагнуть себе ми прагнемо
з дощами,
Бо так душа світлішою стає.
Якби ми знали,*

*хто стоїть за нами,
Як ті дощі земля цомиті п'є.
Здається, знов
хтось хилиться до мене,
Крізь мокрий плац
крадеться теплий дощ,
Дрібний листок
немов паде із клена,
Зректися хоче
від наруги плац.*

*І знову дощ паде на мокру душу,
Та крізь дощі веселка гріє день.*

*Той спогад я ніколи не порушу —
Святу красу омріяних пісень.*

Дещо в іншому жанрі творить свій пісенний світ

Володимир Демченко — викладач Херсонського університету, лідер відомого українського рок-гурту «Криголам», якому, до речі, цього року виповнюється вже 30 літ від дня заснування! Але цього разу пан Володимир

прибув до Криму без «Криголама» і грав та співав не рок, а, скоріше, своєрідні міні-балади, майстерно, як і його попередниця Ірина Ермолова, акомпануючи собі на гітарі.

БУРЯЧОК-ХЛОПЧАЧОК

*На городі Божої природи
виріс бурячок —
Червоненький*

*та такий гарненький,
гострий язичок...*

*Брали капусту,
рвали помідори,
моркву копали,
А до нього...*

*так і не дійшли!
Вже квасоля у відрі біліє,
буде вона не сама.*

*Із насіння давиться олія,
буряка ж нема!
До борщу давно уже готові,
все вже подали,
А до нього...*

*так і не дійшли!
До борщу давно уже готові —
на радість душі,
А без того хлопця молодого —
то вже не борщи, а ці!*

*А без того хлопця молодого —
то вже не борщи, а... пшшк.*

МОВА НЕДОЛАДНА

*Підкинули качечці
кволик гусеняток —
Мамка підкормила їх
і поклала спати.*

*Виростила, віддавала,
чого тільки хочуть,
А вони по-своєму
все одно гелгочуть!*

*Підкинули Україні
кволик дитинчаток,
Ненька підкормила їх
і поклала спати.
Виростила, віддавала,
чого тільки хочуть,
А вони по-своєму
все одно белькочуть...*

На жаль, не всі потенційні учасники змогли прибути на перше Донузлавське пісенне зібрання, не так багато часу було на його розкрутку, і погода у минулі вихідні була в Криму не зовсім «оксамитова».

Але навіть цих творчих зусиль вистачило, аби з кожною піснею небо над Донузлавом ставало все світлішим і вищим, а у неділю, коли вже, на жаль, пора було роз'їжджатися, й зовсім випогодилося. Тож пропозиція дати майбутньому фестивалю назву «Небо — вище там, де ми!», напевне, слухна.

Залишилося тільки зібрати під нашим кримським не-

бом стільки самодіяльних українських піснярів, скільки... приймуть господарі!

Тож їм — Михайлу Степановичу Микитюку і його вірній дружині-помічниці Тамарі Василівні — наше шире

вкраїнське — спасибі! За привітність, гостинність (о, незабутні шурпа і плов!), тепло, за те, що прихистили під своїм дахом Пісню, яка тепер може стартувати з їхнього

домашнього концертного майданчика й бриніти над Донузлавом, Кримом, Україною!

На ДТРК «Крим» готується до ефіру телерозповідь про пісенну зустріч на Донузлаві.

Слідкуйте за газетою — ми повідомимо, коли можна буде побачити і почути перших донузлавських учасників і коли буде наступне, вже справді фестивальне дійство.

До зустрічі на Донузлаві!

Віктор КАЧУЛА

ВЕСІЛЛЯ В КОСМАЧІ

Найбільш яскравим обрядом, який виділяє українців з-поміж інших народів, є весілля. Добре скомпонований, надзвичайно багатий символікою, образністю, цей обряд зараховуємо до родинно-побутових, оскільки весілля, як і хрестини, відправляють до війська, похорон, на відміну від календарних свят (гаївки, Купала і т. д.), де дійство, призначене для широкого загалу, і кожен може стати його виконавцем, — подія родина, і головні її герої — члени родини.

Цей обряд, як і писанкарство, сягає ще в далекі часи, і вже той факт, що саме жінка-мати благословляє молодят на щасливе подружнє життя, є живим свідченням цього. Минають літа, століття, а українське весілля не старіє, воно оживає новими барвами життя нашого, воно дивує всі народи. Пригадується, як зацікавлено ще в 1650 році описав весільний звичай українців у першій половині XVII століття французький військовий інженер Гійом-Левансер Боплан.

Всьому світові відоме космацьке весілля. Це ж бо гуцули з карпатського села Космач возили на початку минулого століття своє самобутнє весілля на показ до Відня до цесаря Франца Йосифа, а той, побачивши таку красу, щедро подарував молодят і звільнив космачан від земельних податків. Космацьке весілля у Відні зацікавлено оглядали гості цесаря з Франції, Італії, Німеччини... Космацьке весілля пережило комуністичну добу і не втратило й донині свого колориту. Фрагменти космацького весілля, відзняті кінорежисером, лауреатом Національної премії імені Тараса Шевченка Олегом Біймою (студія «Укртелефільм», 1985 рік) у кінострічці «Карпатські джерела», облетіли всенський світ.

Космацьке весілля відтворили у багатьох своїх картинах відомі живописці, учні школи Олекси Новаківського Григорій Смольський, Михайло Мороз, Стефанія Гебус-Баранецька, і вже наші сучасники Василь Дудка, Станіслав Брун... Зрештою, гуцулка з Космача Олена Чупірчук в далекій Америці здій-

нила сценічну постановку космацьких весільних пісень, які видала в США платівці. Письменниця з Канади Ольга Луцик-Рем на основі космацького весілля написала п'єсу «Князі гуцульських полонин», яку видала окремою книжкою. Тут доречно підкреслити, що в Космачі на весіллі немає молодого і молодої, чи нареченого і нареченої, а є «князь» і «княгиня», які йдуть вінчатися на білих конях. Немає весільних гостей, а є «бояри», які також йдуть на конях, лише різниця в тому, що із «князем» йдуть тільки чоловіки-бояри і дівчина-світілька, а

притаманного, і відмовляється від свого рідного. Окрім традиційної, гуцульської, звучить уже в Космачі і чужа музика. Стає молоді в коло і трясеться, як африканці, навіть не підозрюючи, від якої краси відмовляється. Бо ті традиційні космацькі танці треба вміти танцювати, а новомодні, теперішні, прості: стасеш в коло і хитаєшся. Тільки вряди-годи поважні газди затанцюють «аркан» або «гуцулку». Щоправда, танець «голубка» не

Що так твоя головочка зацвіла?
Я ходила, рідна мамко,
в садочок,
Припав мене черешневий цвіточок...

І вже княгиня їхати до слюбу готова. Тоді батьки благословляють її колачями і сіллю. Йде першим до слюбу (шлюбу) князь із своїм товариством від своєї гради, а небавом і княгиня із своїм жіноцтвом від своєї. І стають у церкві на вишиваний космацький рушник, аби засвідчити під час вінчання, що в Космачі народилась ще одна сім'я. А згодом повертаються

раженої людської взаємодії, людських стосунків. У весільному обрядодійстві через посередництво усної народної словесності відбувається обмін діями, вчинками, думками, почуттями і переживаннями двох родин. Весільної челяді з головними дійовими особами: князем, княгинєю, їхніми батьками, друзями і дружками, боярами і сватами тощо. Їхнє спілкування — це форма творчості, яка віддзеркалює високу культуру слова і поведінки, культуру людських взаємин. Весілля — це ж, власне, бій матриархального роду із патриархальним, це оборона старого материнського права — матрилокального звичаю — від посягань нового, батьківського — патрилокального. Як колись зауважила Докія Гуменна, одна з найдраматичніших тем весільного дійства — патриархальний рід хоче забрати (і забирає!) жінку до свого роду, а матриархальний всіма силами намагається не дати. І саме космацьке весілля — яскравий приклад цього, весілля, яке пережило століття і не втратило своєї самобутності, свого першородного вигляду. Тому не випадково йдуть сьогодні до Космача з усього світу гості, аби насолодитися космацьким весіллям, аби збагатитися прадавніми звичаями і традиціями українського роду.

Дмитро ПОЖОДЖУК,
заслужений майстер
народної творчості
України

с. Космач
Івано-Франківська
область

кладає вінок дочці на голову, свахи співають:

То не папороть паде,
Мамка віночок кладе,
Біленькими рученьками,
Дрібненькими

слізюньками...

А як мамка віночок доньці на голівоньку покладе, тоді знову свахи співають:
Ой куди ж ти, Гандзунечко,
ходила,

князь і княгиня з церкви додому, обсіпає їх рідна матінка зерном та цукерками, аби життя в них було багатим. І пригощає їх та весільних гостей колачем з медом, аби життя в молодят було солодким.

Космацьке весілля — традиційна звичаєво-обрядова весільна драма — як одна з форм поетично ви-

виходить у Космачі і досі з моди.

Ще одним недоліком космацького весілля є те, що на другий день «князя» і тримає в руках «прапір», який уже, на жаль, тепер витісняє весільне деревце (гільце). І так є з першовіку. Ось де корені нашого роду! Сьогодні космацьке весілля досліджують і знімають Юрій Білак та Курило Горішний з Франції, Таня Д'Авіньон із США, Гера Артемова та Олексій Фурман з Києва... Космацьке весілля особливо заворожувало самобутніми танцями «волошка», «зірниця», «жіда голити», «голубці шибати», «джуга», «півторак», «косар», а тепер залишилися тільки танці «гуцулка», «яблунівка», «микуличинка», «аркан», «голубка», бо молоді йдуть світами на заробітки, швидко навчається чужого, нам не

ЛЬВІВ ПОТАНЦЮВАВ НА ЄВРЕЙСЬКОМУ ВЕСІЛЛІ

У Львові на площі Ринок пройшло театралізоване дійство «Ахасене ін Галиціє» («Єврейське весілля в Галичині»). Молодята, дружки та гості святкували весілля у супроводі справжньої клезмерської музики.

Впродовж тижня перед весіллям майбутні молодята не мали права бачитися. А у переддень весілля вони взагалі перебували в суворому пості, аби очиститися від гріхів.

Святкове дійство розпочалося біля фонтана Діани на центральній площі міста. Наречений підписав весільний контракт, який євреї називають «ктуба». Його озвучили з балкона всієї громаді. Після цього наречений вирушив до майбутньої дружини.

Зустрівшись із нею, наклав її обличчя фатою, чим символічно присягнув, що все життя так захищатиме її, як фата — її обличчя. Після цього на кареті, запряженій кіннями, молодята вирушили на гуляння.

Свято пройшло в межах V Міжнародного фестивалю єврейської культури LvivKlezFest — 2013. Нагадаємо, такі театралізовані єврейські весілля вже стали традицією клезмерського музичного фестивалю у Львові. (УКРІНФОРМ)

КОЖЕН 10-й ШЛЮБ — З ІНОЗЕМЦЯМИ...

У першому півріччі цього року у Києві уклали 9435 шлюбів, з яких більш як кожен десятий — з іноземцями (988). Про це йдеться у повідомленні прес-служби Укрдержреєстру, пише «Українська правда».

У 454 випадках українці одружувалися з громадянами держав-членів СНД, у 505 — з громадянами інших держав. 29 шлюбів іноземці зареєстрували між собою.

Найчастіше шлюби з іноземцями реєструються у Центральному та Лівобережному відділах реєстрації актів цивільного стану. У першому півріччі їх там було зареєстровано 369 та 137 відповідно.

Що ж стосується розподілу шлюбів за районами, то найчастіше молодята одружуються у Печерському (98) та Солом'янському (75), трохи менше — у Шевченківському (57).

УНІАН

Віктор БАРАНОВ

Душа іще не настраждалась
І через те іще жива...
Сховавши під коріння жалість,
Трава рости не забува
І світ отавами дивує,
Себе в них вкотре воскреша.
Либонь, таки ж болить не всує
Ї невидима душа.
Долоню простягну гарячу,
Погладжу сторожко траву —
І не зомлію, не заплачу,
А тільки серцем оживу.
Мов до іконки, нахилився
До лику впертого стєбла
І помолюся, помолюся,
Аби отава ще жила.

День хилиться на пруг,
а мусив би — на плуг,
Та ж бач, яка біда,
що день той — недолуг,
Бо з ночі вийшов, наче із дурдому.
І теше він мене,
як деревину струг, —
То й я такий самий у днів цьому.
І каже хтось мені:
«Не буде інших днів!
Живи, в яких вже є,
і Господа не гнів.
Бо чим ти заробив
хоч трохи кращикх?!»
Отож і вийшло так:
собі я долю сплів
Із недолугих днів,
хоч думав — з непропаших.
Але ж були, були і в мене інші дні!
Я в них палав, горів
у трепетнім огні!
Я світ перевертав — і світ корився!..
Аж бачу: все воно приснилося мені,
І та омана сонна — до пори вся.
Тепер готов і я на плуга налягти —
Та пізно: ген стоять
од вічності свати,
Які ніде не звикли довго ждати.
І я кричу до дня у три роти:
Який ти є — не йди з моєї хати!
Та коли йти — то вдвох.
І не товкти горох,
А стерти з лемешів
іржу ледачу й мох
І свіжою упитись борозною.
А що було до днесь —
нехай розсудить Бог:
Він знає, що робити з днем і мною.

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ
Онімечена Німеччина,
Потуречена Туреччина,
Оболгарена Болгарія,
Омадьярена Ungaria,
Сакартвелло суть — Іверія,
Недостріляна Ічкерія,
Оспідниченна Шотландія,
Затюльпанена Голландія,
Геть заспівана Італія,
Вся в півнях барвистих Галлія,
Ословачена Словаччина,
Польщі пиха нерозтрачена,
Бабуїнська Бабуїнщина
І зросійщена Українщина.

СОНЕТАРІЙ «ДО-МІНОР»
Зірвалося слово,
як висохлий, зайвий листок,
І хоче летіти,
відавшись довірливо вітру.
А вітер і далі
веде свою пісню нехитру,
Почуту й почату ще там,
де пустельний пісок.
Зірвалося слово —
і світ цей од сліз не промок
І з горя не кинувся
йти по спасенну півлітру.
Кружляє листок —
я його й траєкторію вітру,
Аби лиш не знати,

«ВІДСТАНЬ ВІД ЛЮДИНИ ДО ЗЕМЛІ ВИМІРЮЄТЬСЯ ЖИТТЯМ...»

Без них звикаєм.
Зате нам світ — на видноті,
У нас із кожним на путі —
Любов навзаєм.
...Поглянь — уже встає зоря,
А в нетришах календаря
Щезають дати.
І сіється космічний пил
На мовчазні хрести могил,
І плаче мати.

Поволі, по крихті,
по краплі стікає печаль
В урочище пам'яті
й там залягає, мов полоз.
І ті будяки, об які
ми колись покололись,
Уже перейшли в кольорову,
на глині, емаль
І світяться свято
на тлі пережитих річниць,
Сумних роковин,
у які не заходять двічі.
Притихла печаль,
мов дитя, заглядає у вічі,
Невизрілу тайну
ховаючи в схронах очий.
А десь через простір,
невидимий звідси, з вікна,
Викреслює шлях
для майбутніх щасливчиків долю.
Я їхньою радістю
тути своєї не вволю —
І нота не та, і не та в мене
арфа й струна.
Не журиться ж небо,
що в ньому блакить одшвіта!
Й листок, що на воду упав,
ще поплавати мріє.
І радість про себе
сказати у голос не сміє,
І полозу лінь
розтуляти холодні уста.

08.08.2013 p., Київ
ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ
Онімечена Німеччина,
Потуречена Туреччина,
Оболгарена Болгарія,
Омадьярена Ungaria,
Сакартвелло суть — Іверія,
Недостріляна Ічкерія,
Оспідниченна Шотландія,
Затюльпанена Голландія,
Геть заспівана Італія,
Вся в півнях барвистих Галлія,
Ословачена Словаччина,
Польщі пиха нерозтрачена,
Бабуїнська Бабуїнщина
І зросійщена Українщина.

СОНЕТАРІЙ «ДО-МІНОР»
Зірвалося слово,
як висохлий, зайвий листок,
І хоче летіти,
відавшись довірливо вітру.
А вітер і далі
веде свою пісню нехитру,
Почуту й почату ще там,
де пустельний пісок.
Зірвалося слово —
і світ цей од сліз не промок
І з горя не кинувся
йти по спасенну півлітру.
Кружляє листок —
я його й траєкторію вітру,
Аби лиш не знати,

куди він упав і замовк.
Як звати цей час?
Листопад він, чи вже й словопад?
Іду через нього,
брєду навмання, навздогяд
І знаю, що прихистку
в ньому давно вже немає.
Чи я з цілим світом,
чи й світ цей зі мною — не влад?
Та що вже вертати
й питати дороги назад...
Ген слово зірвалось —
нехай хоч воно політає.
2
Протяг долоню поклав
на розкрите плече —
Стислося серце.
Скінчилися сни про кохання.
Кліпнуло оком у шибку тонку
передрання,
Ніч перебувши у лоні
понурих печер.
Скрипнув осокир,
мов щось йому думку пече.
Скрипнув, як скрикнув,
І затих: що мав робити?

Дош аж слиною вдавився:
ось так випала удача!..
І накинувся на долину
з шалом огира жаского,
вицілював, голубив,
пестив цівками тугими,
сподівався на взаємність,
адже все до того йшло.
А долина — молодиця,
розпашіла, розміліла,
вже віддатися готова —
опустила раптом плечі
ще й згорнулася клубочком;
руки склавши між коліньми,
почала дрижати дрібно,
задубівши під дощем.
Ждала доторків гарячих,
теплых рук, долонь спекотних,
та натомість мокрий холод
загасив її жадання.
Дош відчув, що біля нього —
не кохана, не коханка;
дош відчув, що біля нього —
щось холодне і чуже.
І затих: що мав робити?

І сам собі дорікаю:
навіщо когось дурити!..
Ось вона — дійсна реальність,
твое життя.
Як учора, і передучора,
і стільки вже десятиліть
знову картини свої розвішує
Іеронім Босх.
11.08.2013 p., Ровжі
* * *
Подарували мені Пегасика
симпатичного, керамічного.
Він стоїть на моєму столі,
імітуючи біг а чи й навіть лет
(бо ж крилатий, з легендою згідно).
Усім своїм виглядом динамічним
закликає мене в політ
фантазійності, образів та метафор,
інспіруючи те,
що банально зветься
натхненням,
творчим неспокоєм, —
щоб лиш я не закис у сидінні,
адже добре відомо: під камінь
незрушній вода не тече.
Добрий Пегасику!

зате не зійшов до зітхання,
Кроною вчувши утрату
свого бездоганя:
Скоро із неї пишнота
на землю стече.
Вийду на ганок,
де лашиться промінь зорі,
Ніч позіхає,
а спокій, мов пес, у дворі
Ходить нечутно
і погляд трима на воротях.
Скресне під серцем.
Тривоги нові і старі
Втихнуть, довірившись
цій незворушній порі.
Тільки ж навішось
торкав мене холодно протяг...
3

Ніяк не звикну до жорстоких снів,
Які мене шораз ведуть на страту;
Із ночі в ніч переживаю втрату
Себе самого. І немає слів,
Хоч би й чаклунських,
із яких би сплів
Щонайміцнішу сить своєму кату.
Таку мені присуджено розплату
За цілий міх призбираних гріхів.
Ізвідкіля ця люта ненасить
До катувань, в яких душа горить,
З якими ночі
дружбу водять вперто?
Прокинуся, а тиша аж дзвенить,
І сон іще в мені триває мить —
Настільки, щоб у нім
я встиг не вмерти.
4

В полях прочахлих оселився звук —
Ледь чутний спів
самотньої сопілки.
Він мовби кличе до своєї спілки
Всіх, перед ким
каштан упав на брук;
Усіх, кого провідав трем розлук
Гіркавим димом спаленої гілки,
Для кого дні — суцільні понеділки,
І не дається синій птах до рук.
А що ж моя знегамлена душа?
Чого тремтить, але не поспіша
В солодкий бран
бальзамового звуку?
Вона щось зна й підказує мені,
Що ми, хоч і обоє в сивині, —
Ще не рідня каштанові із бруку.

БАЛАДА ПРО ДОЩ І ЛЮБОВ
Уночі, у сонній тиші,
дош навідався в долину;
чи шукав що, чи знічев'я
молодеча кров заграла —
захотілося розваги,
захотілося пригоди,
а можливо, що й любові
захотілося дощу.
Він шов собі, і раптом —
перед ним лежить долина:
розпашіла, розміліла,
весь готова до любові,
весь така, що тут і мертвий
стрепенється, хіть зачувши,
бо в її гарячій лоні
сто вулканів гототить!
Небеса густі дримали,
ліс темнавий на узгірку
кольоровий сон дивився,
загойдавши в гніздах, дуплах
сов, синичок, сойок, дятлів,
і сорок, і трясогузок,
і усіх можливих свідків,
ласих до чужих забав.

Запекла йому образа,
а чи прикрість гіркою
стисла серце; збився подих.
І у чорнім-чорнім світі
не проблиснув жоден промінь,
не шелеснула травина,
не озвався птах чи звір.
Дош подався світ за очі,
присягнувши більш ніколи
не вертатися в долину,
де отак його зустріли.
А долина лиш зітхнула
і подумала, що, може,
прожила б і без любові.
Але як же — без дощу...
06.08.2013 p., Ровжі
* * *
Якби у часи Стефаніка
існував інтернет,
то пан Василь не мовчав би
предовгих шістнадцять літ,
бувши не годен вступити у слово,
що випекло б серце йому дотла
в забутому богом Покутті.
Якби у часи Стефаніка
був інтернет,
то пан Василь
розсилав би по цілому світу
своє непроказане слово,
своє розтерзаня, свій тлум;
і може, хтось би й натрапив
на сайт Vasil Stefanyk.com.ua
і спробував би відчутти
Стефаніків біль
в електронному варіанті.

Та тільки у нас ніколи
не було б Василя Стефаніка,
якби у часи Стефаніка
існував інтернет.
* * *
Сон. І я уві сні походжаю
пейзажами Васильківського,
Пимоненка, Куїнджі...
Добре мені у літеплі їхніх барв,
світлого неба і простору
аж до обрію.
Ось у село увиходить
разом із чередою
сором'язливе і стишене надвечір'я
і за руку веде мене, п'ятирічного;
ось уже двір наш видно
в густісіннім спорішші,
де розкошує тінь від осокора
край воріт;
мама виходить
і в двір заганяє корову,
що пишається-величається
знічено
повним пахучим вим'ям —
зараз гаряча цівка
випробує дійницю
на веселу й дзвінку,
на смачнющу мелодію,
і зашумує пінка,
і в мене покотиться слина,
і я завбачно прокинувся,
аби лиш не похлинитись.
Хапаюся жадібно за обривки,
за клапті сну,
а він розтає на очах,
випаровується безслідно,
з пам'яті вислизує
холодним байдужим вужем.
Сприкрений і ображений,
видивляюсь у досвіток:
що за пейзажі в ньому,
барви які, сюжети?

Дякую за старання.
Наївність твоя зворушує
і розчулює.
Але я не прагну польоту над тим,
що вже бачив і знаю.
І Муза моя втомилася
від гармидеру, гуркоту, свисту,
від стрімголовості світу,
що й сам себе не забгане.
Дай відпочити крилам,
походи по землі — а раптом
десь натрапиш
на заповідний куточок,
галяву незайману,
незамулене джерело.
Отоді поклич мене
срібним іржанням —
я прилечу.
09.08.2013 p., Ровжі
* * *
Повнотілий серпень
стоїть над водою схололою,
дожидається ночі:
любить нічний зорепад.
А вночі не встигає
загадувати бажання,
хоч у нього й бажань —
усього лиш одне або два.
Упало б дві зірки —
і справдили б ті бажання.
Та зірки миготять,
збиваючи з пантелику,
піддурюючи загадувати
без краю-кінця.
Знову ніч настає, далі друга,
і третя, й десята,
серпень уже від безсоння втомився
і забув, скільки спершу
було в нього тих бажань.
Заплутавшись у бажаннях,
він стріпнув головою
і, насланя відгоняючи,
очі зімружив,
а через мить розплющив —
зорепаду як не було.
І знову стоїть над водою серпень;
і він змарнілий,
і вода іще холодніша,
і по ній витікає літо:
напевно, у теплі краї.
Серпень боїться признатися літові,
літо не має вже й хвилики
спитати у серпня,
яке ж то бажання
було в нього спершу, одне або два.
Ось так і минає і серпень, і літо,
а може, й життя.
05.08.2013 p., Ровжі
* * *

Осінь, осінь!.. Слово як наркотик,
Гіпнотичний звук на два склади.
Найшемкший в цілім році дотик,
Зблиск весла прощальний
край води.
Затужу, на осінь захворю,
Наберусь мовчання у весла
І піду в багряню веремію
Спалювати спогоди дотла.
І у цю дорогу без вертання
Хай мене ніхто не проведе,
І моєї не взыскує тайни,
І мені не стрінеться ніде.
Лиш хіба що покрадки, назирці
Піде вслід мені моя любов
З хитрою обачністю лисиці,
З мудрістю тисячолітніх сов.
Стишу крок, щоб наче випадково
Наздогнати мене вона змогла,
Щоб єдине проказала слово
Й далі замість мене в світ пішла.
06.08.2013 p., Ровжі

Осінь, осінь!.. Слово як наркотик,
Гіпнотичний звук на два склади.
Найшемкший в цілім році дотик,
Зблиск весла прощальний
край води.
Затужу, на осінь захворю,
Наберусь мовчання у весла
І піду в багряню веремію
Спалювати спогоди дотла.
І у цю дорогу без вертання
Хай мене ніхто не проведе,
І моєї не взыскує тайни,
І мені не стрінеться ніде.
Лиш хіба що покрадки, назирці
Піде вслід мені моя любов
З хитрою обачністю лисиці,
З мудрістю тисячолітніх сов.
Стишу крок, щоб наче випадково
Наздогнати мене вона змогла,
Щоб єдине проказала слово
Й далі замість мене в світ пішла.
06.08.2013 p., Ровжі

Курортна Євпаторія байдикувала.

Зграйки розніжено-шасли-вих відпочивальників безтурботно пурхали вулицями й базарами, засмагали на пляжах, купалися в морі і в хвлях дозвольного настрою.

Здалося, навіть повітря, напоєне гарячим солоним вітерцем, пругко бриніло музикою безтурботності літнього відпочинку.

Я поспішала тротуаром до автостанції. Поспішала повз веселих, безтурботних людей, різнокольорових панамок, капелюшків, надувних кругів, хмарок солодкої вати і повітряних кульок у руках малюків.

Мені потрібно було вертатися з відрядження до Сімферополя (ой, як чудово влітку в Євпаторії!).

Душа моя рвалася на пляж, до моря, а ноги несли до автостанції. А що коли... Я різко зупинилася біля якогось кафе. «Поїду-но я на пляж, скупаюся в морі, а потім — до Сімферополя», — вирішила я. Часу мала ще чимало, адже літній день довгий!

Я перебігла через дорогу і почала чекати маршрутку. Але як це інколи влітку буває в місті Євпаторії несподівано так не до речі подув вітер, сонце закрили хмари. Кількох хвилин вистачило погоди, щоб сонце сховалося за густою завесою хмар, загри-мів грім і по асфальту застукотіли великі дощові краплі!

Ще мить — і полило! Линув дощ, обливаючи суцільними струменями перехожих, котрі кинулися урізно-

біч. І настрої мій відразу зіпсувався! От і скупалася в морі! Я на мить застигла, розмірковуючи, де б можна було сховатися від дощу: кинулася до скляних дверей кафе на протилежному боці вулиці.

Тут уже набилася чимало людей. Я протиснулася до столика біля скляного на всю стіну вікна і плюхнулася на вільне місце, запізно спитавши дозволу у високого

Гульнара
УСЕЙНОВА

ПІВГОДИНИ ДОЩУ

ОПОВІДАННЯ

смаглявого дідуся в ошатному солом'яному брилі і молоді пари з дівчинкою років восьми, котрі сиділи за столиком. Дідок неспішно переглядав газету, на столику поруч лежала купка свіжих газет.

Молода пара, певно з відпочивальників, нервово перемовлялась — дощ застав їх зненацька. Русявий чоловік поплескував себе по кишенях — шукав цигарки й сірники, вродлива жінка копалася в сумочці, а дівчинка зі страдницьким виглядом тупила до мами.

Чоловік нарешті знайшов у своїх численних кишенях цигарки й запальничку. Припалював, поклав запальничку на столик і відкинувся на спинку стільця. Дідок зиркнув на нього і уткнувся в газету. Жінка озирнулася на-

вати доньчине волосся.

— Як тільки зберешся куди-небудь, обов'язково піде дощ! — ледь не завив чоловік, погасив, зім'яв недопалену цигарку і запалив ще одну. — І не покурити!

— І холодно! — додала дівчинка. — Ну, мамо, ну досить мене причісувати.

Дідок у солом'яному брилі знову зиркнув на них поверх газети. Потім присунувся до чоловіка, який розпалював нову цигарку і димів прямо в бік дружини й дочки. Жінка мовчки поморщилась. Дівчинка замахала руками, від-

всібіч, виразно подивилася на свого чоловіка, зробила знак, щоб він прибрав зі столика цигарки.

Чоловік занервував. Жінка дістала із сумочки гребінець і взялася причісувати дочку розплетіні косички. Та вертілася на стільці, пхикала і ненароком змахнула зі столика запальничку.

— Ти можеш посидіти спокійно! — вигукнув сердито молодий тато.

— У мене болить зуб! — пхикала дівчинка.

— Не вигадуй! Таню, не треба було купувати їй морозиво! — обернувся чоловік до дружини.

Він підняв з підлоги запальничку, стукнув нею об стіл, шумно і нервово видихнув.

Таня зберігала спокій, і, наче й не було нічого, продовжувала неквапно розчісу-

ганяючи димок.

— А я кинув палити десять років тому, — сказав дідок чоловікові, змовницьки озирнувшись навсібіч, хитрувато усміхнувся і підморгнув дівчинці. — А палив я все життя, можна сказати з дитинства. Ох-ох-ох як палив цигарки!

— Костя теж курить зі шкільних років, — сказала жінка.

— Але кинув я палити в один день. Раз і назавжди, — урочисто сказав дід.

Костя недовіриливо пхикнув.

— Прийшла якось моя внучка зі школи. Ось така ж, як ти, з косичками, сіроока. І каже мені: «Дідусю, сідай, мені з тобою треба серйозно поговорити!».

Ого, думаю, цікаво! А вона посадила мене за стіл, сіла

напроти і каже:

«Дідусю, я хочу, щоб ти ще трохи пожив!» І шкварить далі: «От ти, дідусю, куриш. А чи ти знаєш, що паління шкідливе для здоров'я, — від паління люди вмирають! Одна цигарка скорочує життя на чотирнадцять хвилин. Паління звукує судини, дим і шкідливі смоли, що містяться в диму, осідають на легенях... Твої легені поступово перетворюються на...»

І цілу лекцію мені прочитала моя внучка Аліме, прямо як промову з трибуни! Крихітка з бантиками, а ти ж поглянь!

«Звідки ти усе це знаєш?» — питаю її.

«Сьогодні нам у школі на уроці вчителька розповідала про шкідливість куріння, — відповідає. — Обіцяй мені, дідусю, що більше курити не будеш!»

Так мені вчитала, так вчитала! Ну, думаю, все, дідусю Сердаре! Тут же я взяв усі свої цигарки і викинув їх геть! Звідтоді й не палю. Внучка вже в інституті вчиться!

— І ніколи після цього не брали цигарку до рук? — здивувалася жінка.

— Ніколи. Адже я внучці пообіцяв!

— Треба ж, як подіяло! Дівчинка з інтересом слухала розмову, переводячи погляд з батька на маму, на дідуся.

Дощ за вікном не вшухав.

— Я народився тут, в Євпаторії, у старому місті, — продовжував дідок. — Мені було шість років, коли з Криму посадили мене за стіл, сіла

народ, кримських татар. Ми з мамою, сестрою та братом потрапили до Середньої Азії. Важко було... Ось так я й почав палити цигарки...

— Паління заспокоює... — невпевнено зауважив Костя й погасив цигарку.

— А ми гуляли старою Євпаторією. Там така чудова аура... — промовила жінка. — Вулички так дивовижно вигинаються, слітаються, розбігаються...

— Це, щоб степовий вітер заплутався серед будівель, забував, і не дув так сильно, — пояснив старий.

— Як цікаво. Щоб вітер заплутався... — мрійливо промовила жінка.

Дівчинка, яка досі мовчки уважно слухала дорослих, раптом присунулася до батька, посмикала його за руку і промовила:

— Тату, я хочу з тобою серйозно поговорити!

Дорослі разом здивовано притихли. Дівчинка взяла батькову пачку цигарок, що лежала на столі, встала із-за столика, віднесла і вкинула її до урни біля дверей кафе. Обтрусила ручки з почуттям виконаного обов'язку. І урочисто поглянула на свого батька. І всі ми за столиком разом мимоволі посміхнулися.

За вікном ушух дощ. Із-за хмар виглянуло сонце й все довкола, виспане дощовими краплями, засяло, заіскрилося, засріблилося.

Переклад
з кримськотатарської
Данила КОНОНЕНКА

Я — стара. Я — татарка.
Я — ханського роду.
Мою душу беріг милостивий Аллах.
Давній рід мій від славних Гіреїв походив, хоч і кров українська у жилах текла.
Прапрабаба моя — з-під Черкас полонянка — прикрашала трояндою ханський гарем і жоною була, а не просто коханкою, і від діток її ми по світу ідем.
І від неї вдалися ми світловолосі.
Час розкидав наш рід по усіх світах.
А мені виростати вже тут довелося, де купатись до моря зійшов Кара-Даг.

освітило тополі і весь Кара-Даг, обігріло там наших білих овечок, і погладило наш черепичний дах.
Все село привезли в Феодосію-Кафу, а вже люду там нашого купчилась тьма, а солдати кругом стерегли, як ватагу, заганяли в вагони — і спасу нема...

Доки сонце звелось, я присіла спочити в карадазьким ліску.
Вдень ховалась в знайомій з дитинства печері, прокрадалась до хати своєї вночі, відчиняла тихенько, мов злодійка, двері, що скрипіли тужливо, як в лісі сичі.
Із козою, бувало, лежала до ранку, з нею тепло і рідно було мені, і прабабцю свою полонянку стала бачити уві сні.
Її з дому пригнали сюди на чужину, я ж в полоні була на своїй землі... Та забула я скоро до хати стежину — стало гамірно в нашій селі.

Потяглися татари, як птиці, хоч не ждали їх рідні доми.
Я відкрила синім таємницю: може, діти, поїдемо й ми!?
Будем жити під красень-горою, де чекає старий карагач.
Похитали сини головою: «Українці ми, мамо, пробач!».
Я ж поїхала. Стрілась з сестрою — вісім душ у сім'ї, тіснота.
Де була наша хата, стіною вже висотні будинки стоять.
Я, мов ластівка, теж тут гніздо придбала — Кара-Даг заглядає якраз у вікно, тільки жаль, що на пагорбі порожньо стало, бо старий карагач вже спилили давно.
А на місці його я новий посадила, часом виїду туди, скільки зможу — поллю, піднялася б ще вище — не ті вже сили.
Як згори я на землю дивитись люблю!
Ось на вас я дивлюсь (це бабуся — до мене): трохи дивний курортник сюди забрив: всі гуляють край моря в алях зелених, ви ж поближче до наших крутих горбів.
Дай, ось думаю, вас зупиню та спитаю, чи не з наших татар хтось блукає весь час.
«Українців, бабуню, я тут виглядаю — і радий, що зустрів саме вас!»
«Вже не знаю й сама, хто я зараз. Тут — півсерця мого, а півсерця там у гаю над Дніпром осталося... Як там зараз ведеться вам?»
В душу дивляться очі старечі: «То ви справді з самих Черкас?!». Обійняв я худенькі плечі: «Там вас знають і люблять вас!».

ФОНДИ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК У РЕГІОНАХ ПОПОВНЯТЬ УКРАЇНСЬКИМИ КНИГАМИ

Нещодавно в Міністерстві культури відбулося засідання колегії під головуванням міністра Леоніда Новохатька. Зокрема, учасники засідання розглянули питання щодо придбання українських книг для поповнення фондів публічних бібліотек у регіонах.

Доповідаючи щодо цього питання, заступник міністра Віктор Балюк повідомив: «У поточному році Державним бюджетом передбачені асигнування сумою 10 млн грн. на поповнення фондів публічних бібліотек україномовними книжками. Міністерство культури в липні оголосило прийом пропозицій від суб'єктів видавничої справи, занесених до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції».

За словами Віктора Балюка, до розгляду приймалися пропозиції щодо придбання книг, випущених протягом 2011-2013 років, які за цільовим призначенням належать до науково-популярних, довідкових, літературно-художніх або громадсько-політичних. Надійшли пропозиції від 72 видавництв, які загалом запропонували 702 назви україномовних видань. Проте, як зазначив заступник міністра, рівень підготовки поданих видавництвами документів був вкрай низьким. Більшість порушень пов'язана з авторським правом: видавництвами або не надано, або не підтверджено виключні майнові права на твори.

Документи, які не відповідали вимогам Порядку відбору україномовних книг, не надавалися до розгляду експертній раді. Таким чином, на розгляд експертної ради під головуванням Івана Драча (заступник голови — Андрій Курков) було винесено 235 видань, а з них відібрано 69 назв від 28 видавництв.

На засіданні колегії було схвалено перелік видань та їхній розподіл між публічними бібліотеками в регіонах.

Василь
МАРСЮК

ХАЙТАРМА*

ПОЕМА

полічив нас, папір зачитав, як прогавкав, все на мене дививсь — що б то значило це?
Потім вивів з юрми і повів по безлюддю, посадив біля моря під темним кущем:
«Вот теперь мы с тобой любоваться будем!»
Я просилась і плакала так гаряче:
«Є у мене жених, теж в червоних служить, льотчик він, офіцер, як і ти!
«Брось болтать! Буду я тебе мужем! А из чурки какой офицер? Лады?...»
І в пісок повалив — і кусає-цілує, і шальвари здирає:
«Прикончу! Молчи!»
Під рукою я камінь, як диньку, чую — і по скроні його!
Враз обм'як і харчить...
Із грудей його скинула обіч — лиш торба в руці.
Прощавай, бідний раю у рідній хаті!
І куди нас везуть, мов останніх старців?
З моря саме тоді вийшло сонце, як глечик,

Завезли сюди люд із Росії, поселили у наші хати — і одразу дахи всі осіли, і засохли зелені сади.
Побрела я із Криму в Черкаси, до своєї немовби рідні... У колгоспі трудилась до часу, заробляла якісь трудовні.
Там назвалась ім'ям прабабусі, я і досі Оксана Козак.
У селі не куралася друзів, роздвилася, що тут і як.
Теж нещасна робота у злиднях... Люди добрі, такі, як і ми.
Подалась би в Ташкент до рідних — та боялась розплати — тюрми.
Я ж прибила тоді офіцера... Друг мій льотчик поліг на війні... Вийшла заміж за хлопця-шофера, двох білявих родила синів.
Чоловік хворував на серце — овдовіла з малими дітьми, але їх підняла, як ведеться, стала вчити, щоб стали людьми.
Я тепер вже й сама прабабуся, тільки тут доживаю сама.
Вже гадала, що в Крим не вернуся — але тут почалась Хайтарма.

Потяглися татари, як птиці, хоч не ждали їх рідні доми.
Я відкрила синім таємницю: може, діти, поїдемо й ми!?
Будем жити під красень-горою, де чекає старий карагач.
Похитали сини головою: «Українці ми, мамо, пробач!».
Я ж поїхала. Стрілась з сестрою — вісім душ у сім'ї, тіснота.
Де була наша хата, стіною вже висотні будинки стоять.
Я, мов ластівка, теж тут гніздо придбала — Кара-Даг заглядає якраз у вікно, тільки жаль, що на пагорбі порожньо стало, бо старий карагач вже спилили давно.
А на місці його я новий посадила, часом виїду туди, скільки зможу — поллю, піднялася б ще вище — не ті вже сили.
Як згори я на землю дивитись люблю!
Ось на вас я дивлюсь (це бабуся — до мене): трохи дивний курортник сюди забрив: всі гуляють край моря в алях зелених, ви ж поближче до наших крутих горбів.
Дай, ось думаю, вас зупиню та спитаю, чи не з наших татар хтось блукає весь час.
«Українців, бабуню, я тут виглядаю — і радий, що зустрів саме вас!»
«Вже не знаю й сама, хто я зараз. Тут — півсерця мого, а півсерця там у гаю над Дніпром осталося... Як там зараз ведеться вам?»
В душу дивляться очі старечі: «То ви справді з самих Черкас?!». Обійняв я худенькі плечі: «Там вас знають і люблять вас!».

*Хайтарма (татар.) — повернення. Означає також масове повернення татар до Криму після 1989 року
**Капут (нім.) — кінець, погибель
***Тюбе (татар.) — головний убір 22.07.2013 р.

22 ВЕРЕСНЯ — ДЕНЬ ПАРТИЗАНСЬКОЇ СЛАВИ

ПАМ'ЯТІ ЮНОГО ГЕРОЯ-ПАРТИЗАНА
ВАЛІ КОТИКА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ...1. НА ПОЛЬСЬКОМУ
КЛАДОВИЩІ

На безлюдних вулицях вечірньої Шепетівки причаїлися будинки, ховаючись у нічному мороці. Час від часу у якомусь з вікон на мить спалахне вогник, але відразу ж гасне, ніби той, хто запалив, боїться повернути чиюсь увагу. З наріжного будинку, що виходив торцевою стіною на вулицю Ворошилова, вийшов хлопчик, зупинився і сторожко озирнувся навкіль: здається, нікого немає. І враз метрів за двадцять від нього нічну тишу пронизав приглушений крик сови. У місті — сова?

— Стьопо, це ти? — прошепотів хлопчик, напружено вдвляючись у темряву.

— Не галасуй, Валько, зараз підійде Миколка, — голос Стьопи Кашука пролунав справа, а слідом випірнув з пійми і Коля Трухан з мішком за плечима.

— А мішок навіщо? — поцікавився Валя.

— Знадобиться, — сердито буркнув Коля. — І взагалі, Котику, давай без зайвих питань. Знаєш, куди йдемо і навіщо?

— Ну, знаю, — невпевнено відповів Валя.

— Тоді пішли!

Валя якусь мить вавгався, переступаючи з ноги на ногу. Не дуже хотілося у таку темноту йти на польське кладовище, де й вдень моторошно.

— Чого ти? Коли дрейфиш, седи вдома, — суворо попередив Котика Стьопа, смикнувши його за рукав лижної куртки.

— Не сердься, Стьопо, — Валя потер кулаком очі. — Мабуть, я ще не зовсім прокинувся. Ходімо, чи що?

Старе польське кладовище з важкими гранітними надгробками та різьбленими хрестами, з крилатими вербами, заростями бузку й старезними черешнями височіло над околицею. З кладовища проглядалася більша частина міста, а особливо добре та, де фашисти побудували табір для військовополонених червоноармійців.

Удосвіта за високою дерев'яною огорожею, обплетаною колючим дротом, часто лунали автоматні черги. Чи стріляють гітлерівці для остраху вгору, чи... по полонених?

Ось і вирішили хлопчики ще задовго до світанку прокрастися на польське кладовище і звідти подивитися, що ж відбувається за високою огорожею. Ще вдень вони вибрали зручне місце, звідки було добре видно бараки і площу перед ними, а їх і не помітиш за надгробком якогось пана Броніслава Яницького.

Нарешті на сході почало світлішати, потім край неба порожнів, сповідаючи, що сонце ось-ось вигулькне з-за обр'ю і розжене залишки ночі. Звідти на Шепетівку сунули пошматовані на клапті червоноунаті хмари, схожі на вату, просякнуту кров'ю.

У таборі вже почалася побудка, з низеньких бараків виходили полонені і шикувалися у довгі шеренги. Їх підганяли наглядачі, порикуючи: — «Шнель! Шнель!» — Ахтунг! Ахтунг! Увага! — закричав у рупор старший наглядач, і мить настала тиша.

На ганку караульного флігеля з'явився високий, худий гебітскомісар Кенінг. Оглянувши передню шеренгу, спустився східцями вниз

і пішов уздовж неї, постукуючи в такт крокам стеком по долоні. Біля одного з полонених зупинився, торкнувся стеком його плеча, і відразу ж два кремезних есесівці відвели полоненого убик під особливу охорону. Гестапівський стек торкнувся ще одного бійця з забинтованою головою, який безсило схилився і плече товариша, і, певно, це не сподобалося Кенінгу. До пораненого підбігли есесівці і ударили прикладами автоматів по спині. Полонений упав, силкувався підвестися й не зміг. Його поволокли до огорожі.

Іван МЕЛЬНИКОВ
Георгій СЕБКО

ОРЛЯТА

Пролунала суха тріскотня автоматів, потім ще два поодинокі постріли. При кожному пострілі Валя здригався і вдаряв кулаком по гранітному надгробку. Обличчя його зблідло, а в очах — невимовний біль.

— Сволота! — заскрипів зубами Стьопа, скочивши на ноги. — Ну й гади!

— Як же це так?... — звертаючись до друзів, запитав Валя. Голос його був слабкий і розгублений.

— Ти про що? — Коля нервово гриз травинку.

— Та ж вбивають! — Валя схлипнув і знову ударив кулаком по гранітній плиті. — Їх теж треба убивати! Я б усіх, усіх...

— А що ти можеш?! — сердито вигукнув Стьопа.

Валя швидко підвівся, його великі чорні очі випромінювали рішучість:

— А от і зможу... Зможу! — повторював він, дивлячись в очі друга. — Ось візьму і вб'ю рудого Кенінга.

— Самого шефа жандармерії?! — посміхнувся Стьопа. — Ну й сказонув! Заспокойся і сядь, — він потягнув за рукав Валя і посадовив поруч себе.

— Фашистів треба бити — це правильно, — спокійно зауважив Коля. — Але як і чим, ніхто з нас цього не знає.

Валя довго мовчав, насупивши брови і зморщивши лоба, мов виважував у думці щось важливе для себе.

— Ось у Павки був матрос Жухрай, — нарешті проговорив він, — той все знав. Був би у нас такий...

— Це який Жухрай? — стрепенувся Коля, але відразу ж заспокоївся. — Той, що Корчагіна учив, чи що?

— У Шепетівці інших Жухрайів не було.

— А що Жухрай? — перемикнувся Стьопа. — У нас теж є така людина... Цей чоловік радить поки що не всовуватись. Чекати. А чого чекати?..

— Гляньте, військовополонених до воріт повели, — Коля підвівся, а за ним і Валя. — Мабуть, на лісозавод, вони там часто працюють.

...Сонце піднялося в zenit, тепло йшло від нагрітого каміння. Коля витягнув з рюкзака третій, останній, термос з холодною водою і хлопці відразу ж випили її до дна. Здавалося, що вже можна йти, схватися в тінистих алеях, та вони продовжують лежати серед надгробків і дивитися крізь колючий дріт,

стежачи за кожним кроком фашистської охорони. Принишкли хлопчики, замовкли — десять хвилин, двадцять мовчуть. Валя першим порушив мовчанку:

— А Сеня Кац уже з жовтим трикутником ходить... І за що вони так ненавидять євреїв?

— Вони усіх ненавидять, — Коля зсунув брови. — Усіх радянських. Учора комсомольці розстріляли з вечірньої школи. За пісню... — хлопчик відвернувся, щоб друзі не побачили його вологих очей, і раптом вигукнув: — Гляньте, дядько Остап іде! — вказав він рукою на долину.

— Де? — Стьопа квапливо скочив на ноги, прикривавчи долонею очі від сонця.

Іван МЕЛЬНИКОВ
Георгій СЕБКО

ОРЛЯТА

— Біля трьох беріз, бачиш? Тепер він важко персона — директор німецького лісозаводу, — сказав зло Коля, смачно сплюнувши. — Якби не він, нізащо не пішов би працювати на фронті. Та й мама умовила...

— І мій брат Віктор не хотів йти в депо, а мама послала, — зітхнув Валя.

— А я не піду, — відрубав Стьопа. — Нізащо не піду до фронті.

— А ти гадаєш, ми там надриваємо пупи? Як би не так! — Коля посміхнувся. — До речі, дядько Остап поради не дуже вже й старатися. Він також не за власним бажанням став директором. Комендант погрожував розстрілом.

На згірок до хлопчиків повільно піднімався Остап Андрійович Горбатюк, невисокого зросту кремезний чоловік з рідкою сивизною на скронях. Незважаючи на серпневу спеку, був узутий у валянки. Він накульгував і сильно спирався на горіхову сучкувату палицю.

— Ну й занесло вас! — сказав Остап Андрійович, підходячи до хлопчиків.

Хлопчики швидко підвелися і дружно привіталися: — Здравствуйте, дядько Остап!

— День добрий, день добрий, — Остап Андрійович кречкучи нагнувся і, з трудом зігнувши коліна, сів поруч з Колею. Витягнувши з кишені картату хустинку, витер спітніле обличчя. Швидким поглядом обвівши хлопчиків, Горбатюк звернувся до Коля:

— А ти, Миколо, і сьогодні не пішов на роботу? — Не хочу на них працювати!

— Не говори дурниць, хлопче! Не на них, а на себе ти працюєш. Зараз головне — бути при ділі, а принести користь людям можна і на нашій роботі! — Горбатюк зіщулився, простягнув руки до ніг і почав розтирати литки.

— Знову болять ноги? — співчутливо запитав Коля.

— Болять кляті. А стара послала козу шукати.

— Таке вигадали, — посміхнувся Стьопа. — Яка ж вона стара?

— Не погоджується? І я ж теж кажу: Надія Андрійовна у мене ще ого-го! Справжня молодичка!

— Еге ж, і добра вона, — кивнув головою Стьопа. — І Наталя теж добра.

— От так-так! А навіщо ж ти вчора за коси її смикав?

— А чого вона за нами наглядає? Війна — не дівчача справа...

— Не дівчача, кажеш? — Горбатюк задумливо насупив брови. — А як же Жанна д'Арк? І в громадянську дівчача наші не останніми були. Виявлять себе і зараз...

Стьопа засоромлено замовк, а Горбатюк знову звів розмову на свою козу, яка десь блукає по чужих городах чи вздовж огорожі контабору. Може, хлопці пошукають його козу-дерезу, а то, чого доброго, зжеруть її фашисти. І хоч хлопчики знали, що коза давно вдома (бачили, як стрибнула через парканчик у свій двір), усі разом скочили на ноги — адже могли шукати козу вздовж лісосмуги, де нещодавно відбувалися жорстокі бої. Там і зараз можна знайти зброю...

Валя Котик. Фото 1940 р.

— Ні, ні! Не всі трое! — рішучим тоном охолодив заплал хлопчиків Горбатюк. — Спершу підуть Стьопа і Валя. А ти, Миколко, залишишся тут, є розмова. Тільки ось що, розвідники, ідіть вздовж річечки. Обійдіть табір військовополонених зліва і повертайтеся сюди. Гарненько погляньте на нижні ряди дроту, придивіться, де можна зробити лазі... Ну й під ноги, звісно, позирайте... Побачите автомат чи гвинтівку — запам'ятайте місце. З собою нічого не брати...

За мить хлопчики зникли в кущах верболозу.

— Ну як? — запитав Горбатюк Колю, дивлячись услід хлопчиків.

— Надійні.

— А кого ще наглянув, Миколко?

— Ше Вітя Котик і Боря Федорович. А з вулиці Котовського — Валя Мануїлов... — Досить. Поки досить. Потрібно обережність... А зараз ось що... Полонені від вітру падають, майже не годують їх кляті фашисти. Треба якось харчів роздобути.

— Роздобудемо, дядьку Остапе, постараємось.

— Добре, синку, дуже добре. Достаньте хліб, можна варену картоплю. Будь-яку їжу — капусту чи огірки. Усе, що назбираєте, принесіть на лісозавод.

— Зробимо все як слід, дядьку Остапе, — чітко відповів Коля і глянув на Горбатюка очікуючи: коли ж він запитає про головне, адже за його дорученням він привів на польське кладовище своїх друзів. І ніби зрозумівши погляд хлопчика, Горбатюк запитав, вказуючи палицею в бік контабору:

— Ну, що там бачили?

— Трьох... Он біля тієї огорожі. Ще навіть не прибрали...

— Так, так, — задумливо мовив Горбатюк. — Здогадав про це. Ось і ви побачили, який він є, фашизм, і що він робить, проклятий, з нашими людьми! Запам'ятай це, синку! Ось тому й прошу вашої допомоги, бо, на жаль, дорослим не завжди під силу те, що можете ви, діти... На них відразу ж впаде підозра. А зараз... доганий хлопцеві. Та гляди, зброю

не брати! А коли вже щось «прилипне» до рук, то заховайте у надійному місці. Знайди таке сам. І ще раз нагадую: будьте обережні.

Миколка кивнув головою і швидко зашляповав босими ногами по пильній стежині, доганяючи Стьопу і Валя.

Горбатюк витягнув з кишені люльку, пожовклими від тютюну пальцями набив її і чиркнув саморобною запальничкою. Запаливши, він скинув валянки і почав розтирати суглоби ніг, тихо примовляючи:

— Ой, ноги мої, ніженькі, через вас залишився я під каторжним фашистом. А то сидіти б мені на коні і рубати цих гадів, як у громадянську. Та нічого... Ми і тут повоюємо з тобою, германцю. Дуже кріпко повоюємо...

2. ШВАЛЕНБЕРГ —
ПРОТИ ГІТЛЕРА

У дворі лісозаводу між штабелями колод, як тільки зійшло сонце, з'явилися хлопчики. Вони мали заховати продукти між кругляками до приходу військовополонених і постаратися не потрапити на очі старшому конвою обер-ефрейтору Станіславу Швалленбергу.

Валя швидко спорознився свою торбу і вже кинувся тікати, як почув над самим вухом пісню про Москву. Звів голову: у нього за спиною стояв Швалленберг і грав на губній гармошці «Утро краєст нежным цветом...».

Валя розгубився, занімів. А обер-ефрейтор підійшов впритул до хлопчика, ногою відсунув колоду, що прикривала вузлики з їжею, і, тицнувши жартома блискучою гармошкою Валя в бік, сказав:

— Карош зольдат! — і відразу ж серйозно додав: — Можна, я нічого не бачить.

Побачивши біля Валі Швалленберга, Остап Андрійович квапливо підійшов до них.

— Що сталося? — запитав він обер-ефрейтора.

— Все єсть карашо, — відповів Швалленберг. — Маленький зольдат помагай полоненим. Я нічого не бачить.

— Данке! Зер гут! — сказав Горбатюк і гримнув на хлопчика: — Геть звідси! Геть!

— У-у-у, зольдат, — засміявся Швалленберг, побачивши, як Валя, намагуючись з ходу перестрибнути паркан, зачепився сорочкою за дошку і зависнув над землею. Він підійшов до хлопчика і допоміг йому піднятися на паркан.

— Тепер стрибай! — Швалленберг весело підморгнув Остапу Андрійовичу. — Карош хлопчик!

— Тямущий! — ствердив Остап Андрійович і пильно глянув на охоронника. Обер-ефрейтор знову заграв пісню про Москву і попрямував до групи полонених, які сортували дошки. З-за штабелів несподівано з'явився старшина Іван Музалюв з лозиком у руці.

— Я думав, коли що, пристукну його тут, — пояснив він Остапу Андрійовичу. — Знаєш, він незвичайний якийсь німець. Давно до нього приглядаюся. Два дні тому утік сержант Лагутенко, то Швалленберг сказав коменданту, що мовляв, помер сержант і поховали його в лісі. А перед цим примусив могилу свіжу викопати й засипати. Показав її коменданту. А сьогодні запропонував мені, щоб я подався до партизан.

— Он воно як! — здивувався Остап Андрійович і уважно глянув у бік обер-ефрейтора. — Що ж, постежимо за ним, а поки візьми-но продукти під штабелем.

Стукнувши палицею по колоді, Горбатюк, накульгуючи, попрямував до пилораями. Старшина озирнувся

навсіді, сторожко нахилився до тайника і раптом над вухом почув голос Швалленберга:

— Добрий день, Іване! — Ну ще що? — Музалюв з силою стиснув локмі, і це помітив обер-ефрейтор.

— Ого! Злий зольдат — карошій зольдат. Добре буде бити швабі. Тобі треба утікати, Іване. Я даю волю. Відпускаю. Шукай родич, давай довідка — і воля.

— На поруки, чи що? — здивовано запитав Музалюв. — Так, так, — закивав головою обер-ефрейтор. — Я — Швалленберг. Дід був Ясь-кульський. Поляк. Ти розуміти. Мама жити Ченстохов. Чув такий град?

— Ну, чув.

— Це добре... Я — робітник. Батько — робітник. Працював на шахта. Швалленберг проти Гітлера. Швабів бити треба. Але скоро Москва капут.

— Брешеш! — перебив його Музалюв. — Не взяти вам Москви. Ніколи не взяти!

— Ти єсть оптиміст! — обер-ефрейтор засміявся і знову заграв на своїй гармошці мелодію пісні про Москву. Та раптом різко обірвав гру і, тицуючи гармошкою в бік старшини, зовсім по-дружньому сказав:

— Ти карош, русіш зольдат Іване. Я даю тобі воля. Йди в партизани... Йди до Одухи... Мені вірити, долбе?

Надвечір ще одну удавану могилу викопали в лісі полонені, а Музалюв пішов до людей Остапа Андрійовича Горбатюка. З паспортом на ім'я Степана Діденка він оселився на прахах родича в сім'ї Валі Котика.

Станіслав Швалленберг невдовзі поїхав у відрадження, та такі не повернувся. Комендант табору списав обер-ефрейтора як пропалого безвісти. Та якось пізно ввечері в двері квартири Горбатюка постукали, а коли Остап Андрійович відчинив їх, то побачив на порозі Швалленберга з великим чорним чемоданом. Обер-ефрейтор був одягнений у цивільний костюм.

— Тепер ніц Станіслава, зольдата Гітлера. А єсть зольдат проти Гітлера.

— Що ж в чемодані, Станіславе? — запитав Горбатюк, оговтавшись від несподіваного візиту.

— Махорка. Вашим партизанам махорка. Для Антона Одухи.

Тієї ж ночі у супроводі Івана Музалюва Швалленберга переправили у партизанський загін Антона Захаровича Одухи, який діяв у лісах, що оточували Шепетівку та навколишні села.

3. ЗУСТРІЧ З КЕНІНГОМ

Іван Музалюв став правою рукою Остапа Андрійовича і керівником диверсійної групи підпільників. Відпустив вуса, бакенбарди... — не впізнати! Подорослішав на вигляд, але друзів з хлопчаків, як і раніше. А вони тягнулися до свого наставника, якого тепер з повагою називали «дядьком Степаном». Та й Іване, здається, вже забув своє справжнє ім'я і охоче відкукався на нове — Степана Діденка.

Будинок Котиків стояв неподалік бараків охоронної служби табору військовополонених і був поза підозрою гебітскомісара Кенінга — рудого шефа жандармерії. У Котиків Діденко почувався в цілковитій безпеці. Однак занепокоєння зросло з кожним днем: чим більшу небережність виявляли хлопчики, тим більша відповідальність за їхні вчинки лягала на нього, комсомольця Діденка.

(Продовження буде)

МИ – РАЗОМ!

Є багато різних думок з приводу того, як утвердити в сучасному суспільстві толерантність, взаємоповагу і гуманне ставлення одне до одного, незважаючи на різне походження, мову і звичай його членів.

А секрет цього, виявляється, гранично простий — необхідно в дитячому віці прищепити прагнення до дружби і розуміння між людьми різних народностей за допомогою дивовижного і прекрасного інструмента під назвою «мистецтво».

Підтвердження цьому — медіафестиваль етнічних культур «Екран для дружби», який вже традиційно проводиться влітку в селі Штормовому.

Безумовно, це дивовижне багатонаціональне свято дитячої творчості стало можливим, насамперед, завдяки розумінню і підтримці молодого сільського голови Олександра Володимировича Абраменка і депутатського корпусу.

Уже вшосте на сонячний берег Штормового прибули команди з різних куточків України і країн ближнього зарубіжжя. Серед них — вірменський хореографічний колектив «Аракс», у складі якого представники вірменської діаспори з Харкова і Вірменії, зразковий танцювальний колектив «Задоринка» із Сім-

ферополя — представники польської общини Криму, народний ансамбль «Джерело» з Вінницької області, шкільне телебачення «Відео-класПродакшн» з міста Вишневого Київської області, відеостудія «Фокус» з Тульчина Вінницької області, а також делегації з Росії, Білорусі, Польщі.

Уперше учасниками цього унікального форуму стали юні жителі міста Алчевська Луганської області за програмою для дітей із соціально незахищених сімей «Літо дітям — 2013».

Важливо те, що під час фестивалю його учасники не лише знайомляться з різними культурами і традиціями, а й успішно освоюють таємниці народних ремесел. Цього разу майстер-класи з гончарної майстерності провели гончарі з Полтавської області, соломоплетіння виклала керівник творчого об'єднання «Солом'яне диво» Раїса Павленко з Києва, майстер-клас із квілінгу — Людмила Пермінова, завідувачка клубу села Привітного. Керівниками з художнього розпису були Олександр Пермінов, Віра Студенникова, Наталія Татарникова. А професійна балерина, артистка одного із столичних театрів Ярослава Живолуп провела майстер-клас

з класичного танцю.

Вперше учасники етнофестивалю зняли мультфільм з красномовною назвою «Давай дружити» під керівництвом Тетяни Полянської (анімаційна студія «Сто фантазій», м. Київ).

Юними операторами, режисерами і журналістами було підготовлено ряд фестивалювальних телешоу, а також знято кліпи, фільми і слайдшоу. Усі ці відеоматеріали не лише порадували учасників фестивалю, але й були розміщені на його сайті. Також основні події форуму знаходили своє відображення в традиційній дитячій стінній газеті «Шторм-інформ».

А ще щовечора для жителів і гостей Штормового з не-

змінним успіхом проходили різноманітні концертні програми.

Особливо слід відзначити те, що всі без винятку учасники фестивалю були оточені теплом, турботою і увагою. А приймали цього літа «Екран для дружби» база відпочинку «Штормове» (директор — Федотова Галина Григорівна) і підприємець Катаєв Саїд Магомедович.

Крім того, організатори фестивалю від імені його учасників говорять велике спасибі усім підприємцям с. Штормового, які взяли участь у реалізації проекту. Окрема вдячність — депутатам Верховної Ради АР Крим Валерію Гриневичу.

...3 року в рік усі учасники

етнофестивалю «Екран для дружби» знайомляться, повторюючи рядки, здавалося б, простенької речівки:

*Ми — вместе, мы — разом,
Подмигнем друг другу глазом,
Вместе за руки возьмемся
И друг другу улыбнемся!*

І дуже віриться, що, ставши дорослими, ці діти ніколи не промовлять слів ворожнечі і ненависті, а єдиним критерієм їхніх взаємовідносин стануть не відмінності національних традицій і вірувань, а світле і об'єднуюче прагнення до спільної творчості.

Людмила ПОСКРЬОБИШЕВА, голова оргкомітету фестивалю, заступник директора з виховної роботи Штормівської ЗОШ

ВІТАЄМО!

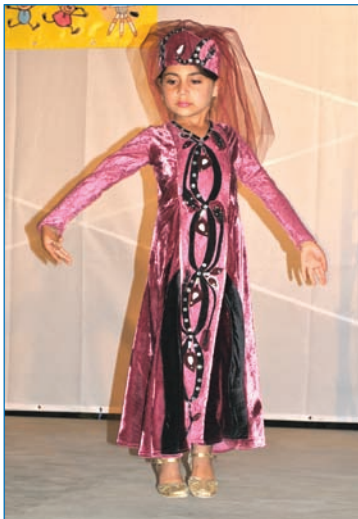
Штормівська загальноосвітня школа-гімназія І-ІІІ ступенів вітає ГРИНЕВИЧА ВАЛЕРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА з днем народження!

Зичимо Вам здійснення всіх планів та задумів! Бажаємо, щоб підтримка щасливого життя і плідної роботи було міцне здоров'я, а віра, надія та любов завжди були вірними супутниками на Вашому життєвому шляху.

Нехай тепло, добробут і затишок родинної оселі надійно захищають Вас від негараздів, а в майбутньому на Вас чекають довгі роки, наповнені земними радощами і корисними справами, а людська шана буде подякою Вам за плідну працю, чуйність, людяність, уміння творити добро!

Нехай доля і надалі збагачує Вас мудрістю, енергією, натхненням та радістю! Хай ладиться скрізь:

*на роботі, в родині,
Щоб радісний настрій
у серці не згас,
Все світле і гарне,
що треба людині,
Нехай неодмінно
приходить до Вас!
Хай щастя приходить
і лється рікою,
Хай горе обходить
завжди стороною,
Хай доля дарує Вам
довгі літа,
А в серці завжди
хай живе доброта!*

«ПІСНЯ – ДУША НАРОДУ»

До цього заходу готувалася вся школа: приміряли костюми, вивчили пісні, думали, як краще їх інсценувати.

Свято розпочалося. Просимо Божої допомоги через молитву (ми ж бо православна школа).

Звучать слова, що їх декламує вчителька української мови та літератури Людмила Леонтівна Смоляр:

*Батьків і друзів хоронила,
Не плакала — то закономірне...
А як зачую диво з див*

Українську пісню народіну.

*Таке щось діється в мені,
Мов наближається гроза...
А я волошка на стерні —
І з серця скрапує слозва.*

Далі ведучий розповідає про кількість українських народних пісень, їхнє значення у житті народу.

Кожен клас співав підготовлені пісні: 6 клас — «Ой на горі та й жінці жнуть», яку вони інсценували. Учні 5 класу виконали обрядові пісні: колядки та щедрівки з пока-

зом звичаю шедрування.

Прозвучали і жартівливі пісні, яких так багато в українського народу і які так люблять діти. 6 клас — «Чи не той-то Омелько», «Грицю, Грицю до роботи», 10 клас — «Ой під вишнею, під черешнею», «Ой у вишневому садочку», 9 клас — «Ой служив же я у пана».

*Пісня — любов і вітха,
Жива вода на виразки душі.
Лише б народна пісня не вмирала,
У молодих серцях, щоб ожила.*

Лунали пісні у виконанні учнів 5 класу «Ой на горі калина», «Вийшли в поле косарі».

Діти доторкнулися серцем і душею до сучасної авторської пісні, в якій оспівується любов до матері, до свого роду. Це — «Чорнобривці» М. Сингаївського, «Росте черешня в мамі на городі» А. Горчинського. Ці пісні виконали учні 7 класу.

*Буває, часом, сліпну від краси,
Спинюсь, не тямлю,
що воно за диво!
Оці степи, це небо, ці ліси,
Усе так гарно, чисто й незрадливо.
Усе, як є, — дорога, явори,
Усе моє, все зветься Україна.
Така краса висока і неплінна,
Що хоч спинись і з Богом говори!*

Які є прекрасні пісні про нашу Батьківщину — Україну. І вони прозвучали: «Є на світі моя країна», «Україночка» у виконанні учениці 7 класу Марії Шкуро.

У виконанні всієї школи прозвучала пісня «Як у нас на Україні всі поля квітучі...».

Чудово! Усі були захоплені. Не залишилось спорожнілих душ. Хай лунає українська пісня у Севастополі, хай чують її, закохуються, захоплюються!

Олександра ДІДУХОВА, учениця 11 класу школи «Маріамполь» м. Севастополь

Л. Л. Смоляр

Учасники пісенного свята

НАТХНЕННІ КРИМОМ

У севастопольській галереї «Південний Ермітаж» відкрилась експозиція робіт двох художників – члена Спільноти архітекторів України і Росії Валентини Носкової та митця з м. Торез Донецької області Володимира Шияна.

Валентина Іванівна у 1967 р. закінчила навчання на архітектурному факультеті Львівського політехнічного інституту, а з 1970 р. живе і творить у Севастополі. У 1992 р. вона створила творче товариство «Благо» для дітей і дорослих з обмеженими можливостями здоров'я. Валентина Носкова є організатором і автором 18 міжнародних пленерів

В. Шиян. Дворик в Херсонесі

В. Шиян. Гарбуз із кухлями

«Море. Квіти. Храми» та учасником більше 40 міських, республіканських і міжнародних виставок.

Цього разу вона виставила свої акварельні та графічні роботи.

Володимир Шиян народився у 1958 році в Луганській області в сім'ї шахтаря, а основами живопису та рисунку оволодівав самостійно. В Торезі відвідував іЗОстудію під керівництвом Миколи Пошивайла. З 1989 до 1991 року сам був керівником та має учнів, які стали професійними художниками. Тривалий час він є учасником творчого об'єднання донецьких художників «Натхнення». Його роботи знаходяться у приватних колекціях в Україні, Росії та Франції. Відвідувачі ж цієї виставки споглядають його живописні роботи – переважно натюрморти із зображенням квітів і фруктів та краєвиди.

Поціновувачів мистецтва привітала директор галереї Марина Данилова, яка після вступної промови передала слово заслуженому художнику АРК Анатолію Шорохову. Він зробив висновок після попереднього огляду експозиції, що живопис знаходиться в необхідному колориті, та підкреслив внутрішню і зовнішню гармонійність картин, прекрасний композиційний зв'язок між предметами в натюрмортах.

Кажучи про графіку Валентини Носкової, художник охарактеризував її насамперед як любов мисткині до міста, до довершеної архітектури минулих років, яка нині, на жаль, зникає.

Головний редактор дирекції художніх програм Севастопольської регіональної державної телерадіокомпанії Ірина Катвалюк додала, що Валентина Іванівна – архітектор і відображає краєвиди міста, якого вже немає і ніхто його таким не побачить, хіба що на фотографіях. Окрім того, вона навчила малювати дітей, а 62 колишніх учні стали архітекторами і облаштовують міські простори.

У короткому слові Валентина Носкова, зокрема, сказала: «Повторити природу неможливо. Але ми робимо спроби».

У розмові Володимир Шиян пояснив своє захоплення натюрмортом – бо він тренує

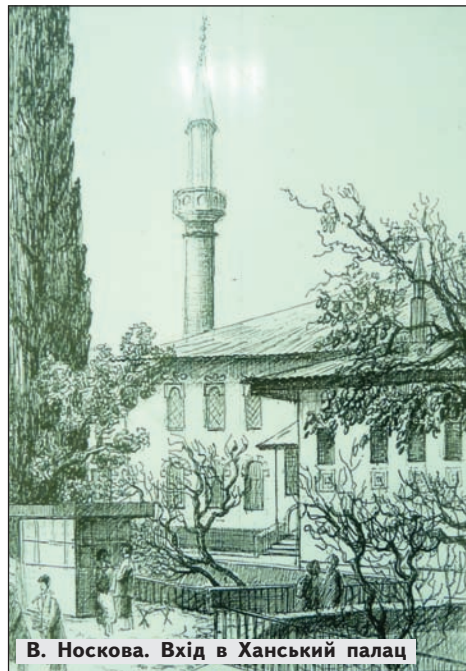
руку і око, дозволяє експериментувати з кольорами та композицією. Для Володимира Васильовича любов до мистецтва і творчість стали з дитинства сенсом життя. При цьому довелося долати заборону батьків на таке захоплення, які хотіли бачити сина залізничником. Його творчості дуже допомагає кримська природа – через те, що і повітря, і сонце в Криму прозоріші і цікавіші, ніж в інших регіонах, приходять нові колористичні рішення. Він каже, що чим більше працює, тим частіше приходять натхнення.

Просвітянка Наталя Прієзжих не вперше бачить роботи митця. Вирізняє їх за особливою теплою і душевністю. Однією з робіт художника вона милується вдома.

Вишукану красу простих на перший погляд картин відзначила союзниця Ганна Бобир.

Художниця Ольга Грушко знає Володимира Шияна з дитинства і каже, що живопису він навчався завжди, все свідоме життя. Йому цікаве все прекрасне. Найважливішим вона вважає присутність у творчості українського колориту в натюрмортах і барв, приємних природі рідного краю.

Микола ВЛАДЗИРСЬКИЙ

В. Носкова. Вхід в Ханський палац

В. Носкова. Стіни монастиря

ЗАПРОШУЄ «УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ЯРМАРОК»!

З 26 до 29 вересня 2013 року Україна опиниться в коловороті професійного музичного життя: у Національному комплексі «Експоцентр України» (м. Київ, пр. Ак. Глушкова, 1) традиційно відбудеться спеціалізована виставка «Український музичний ярмарок – 2013».

Упродовж 20 років «Український музичний ярмарок» невтомно формує наш національний музичний ринок, визначаючи основні тенденції розвитку музичної індустрії країни загалом. Відтак ця подія щорічно об'єднує виробників і музикантів, учнів і викладачів музики, слухачів та їхніх «зіркових» кумирів. Спількування та дискусії на професійних семінарах, майстер-класах, демонстрації і концерти в павільйонах та open-air – увесь комплекс заходів, пропонує організатором – Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація виробників, дистриб'юторів і продавців професійного звукового і світлового обладнання, музичних інструментів» (prosoundlight.kiev.ua) – сприяє формуванню якісного національного культурного продукту.

«Український музичний ярмарок» традиційно проходить за підтримки Міністерства культури України.

Спеціалізована виставка професійного звукового та світлового обладнання, музичних інструментів – «Український музичний ярмарок» залишається лідером на ринку Схід-

ної Європи. Він представляє широкому загалу (а це близько 9 тис. відвідувачів) повний спектр музичних інструментів та аксесуарів – від акустичних та народних до електричних, ознайомлює з останніми досягненнями у галузі музичної електроніки, програмного забезпечення, DJ обладнання.

Разом із дистриб'юторами, розробниками та виробниками музичних інструментів, професійного звукового, світлового та сценічного обладнання у виставці беруть участь сервісні компанії, засоби масової інформації, продюсерські центри,

організатори концертів та фестивалів, видавці музичної літератури тощо. Лише тут можна знайти повний асортимент усєї продукції, необхідної для створення та просування музики.

На відвідувачів чекають професійні семінари, концерти та майстер-класи від визнаних українських і закордонних музикантів, демонстрації новинок обладнання та обговорення музичних подій, нові професійні та творчі контакти. Тож «Український музичний ярмарок» – це місце, де кожен має змогу розпочати власний музичний біз-

нес та доторкнутися до омріяного музичного інструмента.

Ювілейний 2013 рік для «Українського музичного ярмарку» є роком підтримки молодих музикантів. Понад 900 молодих виконавців (191 соліст та гурти) з усіх областей України та АР Крим у межах виставки представлятимуть легендарний український фестиваль «Червона рута – 2013». Фінальні конкурси й гала-концерт фестивалю упродовж чотирьох днів пройдуть відразу на трьох сценах у шести музичних жанрах: поп-, сучасна танцювальна, акустична, рок-, інша музика, український автентичний фольклор тощо.

Цього року Крим на фестивалі

«Червона рута» представлятимуть:

- Рок-музика:**
- * Гурт «Хай хопс» («High Hopes»).
- Акустична музика:**
- * Гурт «Любисток»;
- Популярна музика:**
- * Лопатіна Катерина;
- Український автентичний фольклор:**
- * Гурт «Радонія» (молодша група);
- * Фольклорний ансамбль «Радонія» (старша група);
- * Гурт «Любисток»;
- * Полетнева Анастасія.

Для музикантів участь у «Червоній руті» – це завжди крок на велику сцену, адже значна частина найпопулярніших українських зірок є вихідцями з майстерні фестивалю.

Об'єднання «Українського музичного ярмарку» та всеукраїнського фестивалю «Червона рута» не випадкове, адже обидва бренди стали центром української культури, першоджерелом національної музичної школи. Зі свого першого проєкту і до сьогодні вони ставлять перед собою надзавдання – створити нову конкурентоспроможну, сучасну і водночас глибоко національну українську музичну культуру.

Додаткова інформація та акредитація ЗМІ:
Тел.: 044-227-86-92, 227-21-82
098-558-51-12 (KS)
050-410-55-20 (MTC)
093-767-14-83 (Life)
E-mail: info@i-pro.kiev.ua
muz-yarmarok.org.ua

Олена АПАНОВИЧ

Один з найвидатніших полководців Європи, політик, державний діяч, дипломат, захисник української культури і духовності, поборник освіти в Україні — він уособлював людину доби Відродження. Як й інші ренесансні особистості, Петро Сагайдачний піднісся до найвищих ступенів тодішньої освіченості, був титаном духу та думки, людиною могутніх пристрастей, кипучої нестримної енергії.

Створення історичного портрета діячів минулого вимагає обов'язкового висвітлення ранніх періодів їхнього життя, зокрема дитинства. Бувало, що саме тоді закладалися окремі риси характеру та ментальності, які могли проявитися та визначитися значно пізніше, у зрілому віці.

Докладно розповісти про перший період життя Петра Сагайдачного немає можливості, оскільки документальних даних обмаль. Але все ж поодинокі свідчення сучасників кидають світло на деякі важливі моменти біографії цієї визначної постаті, яку висунуло українське козацтво на історичну арену в добу до Богдана Хмельницького. Більше того, Петро Сагайдачний був одним з найвидатніших діячів взагалі всієї української історії.

РОДОВІД

Місцем народження Петра Сагайдачного його сучасник Йоахим Ерлич у своєму творі «Літописець або хронічка» називає місто Самбір, точніше, село Кульчиці біля Самбора (тепер Львівська область).

Єдиною зачіпкою для відомостей про батька є церковний пам'ятник Петра Сагайдачного з Києво-Михайлівського Золотоверхого монастиря, в якому після імені Петра стоїть — Конон, за українською вимовою — Конач. Історики XIX ст., а деякі і в кінці XX ст., вважають, що тут йдеться про ім'я батька. Однак український історик Богдан Барвинський, досліджуючи ще у 1930 році походження Петра Сагайдачного, встановив, що козацький гетьман належав до українського шляхетського роду Попелів-Конашевичів, відомого у Перемишльській землі вже з XV ст. Отже, родові прізвище Петра — Коначевич, а Сагайдачний — це прізвище ко. Тому слід писати подвійне прізвище через тире: Петро Коначевич-Сагайдачний.

Ректор Київської братської шко-

ли Касіян Сакович написав і надрукував у 1622 році віршований панегірик-некролог: «Вірші на жалісний погреб зацного лицаря Петра Коначевича Сагайдачного». Хоча закони жанру зобов'язували автора до особливої інтонації твору, дещо піднесено пафосної, але повідомлення сучасника про конкретні факти біографії українського гетьмана робить книжку Саковича важливим історичним джерелом.

ВІРА

«Вихованій у вірі церкви всходней (тобто православній) з літ дитинства», — пише Сакович і таким чином переконує нас, що в родині Коначевичів твердо додержувалися прадідівської віри.

Все життя Петро Сагайдачний був відданий православній вірі і багато

історики висловлюють сумнів, що автором його був Сагайдачний). Проте зберігся лист, у якому литовський підканцлер Лев Сапіга називав цей твір «дуже цінним». Тоді саме склався тактичний блок православних українців і протестантів Литви проти католицизму. Кальвініст, майбутній литовський гетьман Криштоф Радзивілл підтримував на шляхетських сеймиках козаків. Зберігся лист Петра Сагайдачного до нього. Вони разом воювали у перші роки XVII ст. проти шведів.

Петро Сагайдачний був ініціатором і реалізатором громадської, духовної і, можна сказати, державної акції величезного значення, тобто відновлення православної церковної ієрархії в 1620 р., через

католицизму і польської влади на українських землях.

СПАРТАНСЬКЕ ВИХОВАННЯ

Про ранній період життя майбутнього козацького гетьмана маємо свідчення ще одного сучасника. Себастьян Петрицій, польський філософ і лікар, професор Краківської академії (1554-1626 роки) розповідав про спартанське виховання Петра Коначевича. Він «змалку привчився, — пише Петрицій, — до зброї, вмінню натягати лука та коня з рук не випускати, з негодою боротися не покривцями, а витривалістю, легко переносити всяку тяготу, голод, важку роботу, не боятися ворога і у небезпеці проявляти мужність».

Безперечно, ці, закладені з дитинства, якості відіграли визначальну роль у формуванні Петра Сагайдачного як воїна, як керівника морських і суходільних походів, головнокомандувача козацького війська

приблизно можна зробити припущення щодо хронології навчання Сагайдачного. Він пише: «Шол потом до Острога для наук уцтвах, которые там квитли за благочестивих княжат, которые ся в науках кохали». Розквіт Острозької академії припадає на 80-ті роки XVI ст. Таким чином, співвідносячи з датуванням інших періодів життя Петра Сагайдачного, можна, мабуть, припустити, що вчився майбутній козацький гетьман в Острозькій академії у 80-х роках XVI ст.

В Острозькій академії не тільки вперше визначився тип української вищої школи, а й виник її зв'язок з культурним і суспільно-політичним життям України. Отже, в Острозі майбутній український гетьман не лише глибоко опанував знання. Тут сформувався його прогресивний, гуманістичний, патріотичний світогляд. Тож можна стверджувати, що Сагайдачний тривалий час перебував у атмосфері напруженого інтелектуального й духовного життя, де панували передові ідеї доби, порушувалися гострі політичні та релігійні питання, які хвилювали тодішнє українське суспільство.

Після Острога Сагайдачний на все своє життя стає поборником і захисником культури і освіти в Україні.

Український історик Іван Крип'якевич стверджує, що Петро Сагайдачний, «як вихованець Острозької школи, у самому джерелі пізнав задуми тогочасних організаторів української культури, а пізніше ввійшов у тісний зв'язок з гуртком освітніх діячів. Щоб піднести значення Київського братства, він вписався в його члени разом з цілим Запорозьким Військом». Однак справедливий висновок Івана Крип'якевича потребує доповнення і поглиблення оцінки цієї історично вагомої події.

Маніфестаційним вступом усього війська до братства, що діяло проти політики Польщі, відіграючи одночасно роль культурного та наукового центру України, запорожці продемонстрували солідарність із його програмою, а також те, що беруть його під свій захист. Така акція козацтва, очоленого Сагайдачним, сприяла популярності цієї української організації київських міщан у широких народних масах, високо піднесла авторитет братства, а водночас оберегла його від репресій. Хоча нову політичну і культурну інституцію було засновано без дозволу короля, проте ні польський уряд, ні коронний гетьман (він же київський воевода С. Жолкевський), ні католицьке й уніатське духовенство не наважувалися заборонити його, бо побоювалися козацтва, керованого Сагайдачним. Уніатські єпископи у своєму меморандумі папі до Рима скаржилися, що співробітництво між Київським братством і запорожцями на чолі з гетьманом Сагайдачним несе велику загрозу католицизму.

(Продовження буде)

САГАЙДАЧНИЙ ПЕТРО — УКРАЇНСЬКИЙ КОЗАЦЬКИЙ ГЕТЬМАН

зробив для захисту Православної Церкви. Він зайняв непохитну позицію несприйняття рішення Берестейського церковного собору 1596 року про унію — релігійне єднання православних і католиків. Визнаючи своїм духовним зверхником Папу Римського, уніати приймали основні догмати католицизму. Хоч православні обряди та українська мова у богослужінні зберігалися, однак сама Православна Церква оголошувалася поза законом. У тодішніх історичних умовах унія виступала як ідеологія чужоземних феодалів та польської королівської влади і використовувалася ними для колоніального гноблення і переслідування православних українців. Селянство, міське населення, козаки, значна частина православної духовенства і української шляхти виступили проти унії.*

(*Слід зауважити, що в майбутньому уніатство зазнало певної історичної трансформації. З кінця XVIII ст. польські магнати і шляхта після поділів Польщі між Російською і Австрійською імперіями втратили політичну владу на правобережній Україні, однак зберігали там економічне і духовне наування. Вони переслідували і тероризували українське населення, для частини якого в той час уніатська віра стала традиційною, рідною. Як відомо, уніатська греко-католицька церква у тодішній період виступає захисником українського населення, зокрема, сприяє поширенню освіти серед нього. В радянський період греко-католицька церква була заборонена, лото переслідувалися її вірні та священнослужителі. З початку 90-х років XX ст. в Українській незалежній державі ця церква вийшла з «катакомбного існування», її визнали легальною конфесією).

Петро Сагайдачний написав твір «Пояснення про унію», який, що правда, не дійшов до нас (деякі

чверть століття після її скасування Берестейською унією. Сагайдачний використав приїзд до Києва єрусалимського патріарха Теофана, який повертався зі своєї подорожі до Москви. За активної участі Сагайдачного відбулася нарада представників з усіх частин України та Білорусі, які з'їхалися на престольне свято Печерського монастиря — день Успіння. Вони намітили кандидата на митрополічу та п'ять єпископських катедр і звернулися до патріарха з проханням висвятити їх.

Теофан довго не наважувався, бо «боявся короля і ляхів», — пояснювалося в одному з тогочасних джерел. Однак Сагайдачний запевнив патріарха, що він бере його під свою опіку і дає поруку за його безпеку. Теофан нарешті згодився і в присутності софійського митрополита Неофіта та єпископа строганського Аврамія висвятити на київського митрополита Йова Борещького, ректора Київської братської школи, та єпископів на катедри: Полоцьку, Луцьку, Володимирську, Перемишльську, Пінську та Холмську. Робилося це у великій таємниці, вночі, при наглухо зачинених і завішених вікнах, щоб ніхто не побачив світла. Трьох єпископів висвячували навіть у дорозі, коли патріарх вїхав з Києва у супроводі козацького полку, яким командував особисто Петро Сагайдачний. Під його і козаків охороною Теофан благополучно доїхав до молдавського кордону і попрямував далі. Польський уряд, який поставився до цього церковного акту як до державного злочину, видав універсал про арешт новопоставлених вищих православних ієрархів. На їхню оборону Сагайдачний поставив козацтво — збройну силу. Це було дуже важливим та сміливим політичним вчинком, що послабляв позиції

в Московському поході 1618 р. і в Хотинській війні 1621 року.

ОСВІТА

Щоб дізнатися про освіту Петра Сагайдачного, треба знову звернутися до «Віршів» Касіяна Саковича. Автор називає місто Острог на Волині. Там дійсно в 70-х роках XVI ст. була заснована школа.

Фундатором і меценатом Острозької школи був дуже багатий і впливовий український магнат Костянтин Острозький, поборник православ'я. Він згуртував в Острозі відомих учених, письменників, діячів освіти, викладачів з Києва, Львова та інших українських міст, створив при школі друкарню.

Острозьку школу називали академією. Вона мала триступінчастий характер, об'єднавши елементарну школу з середньою та початками вищою. В Острозі також удосконалювалися в науках люди, які вже мали певний рівень освіти.

Касіян Сакович, як правило, не датує факти і події, що згадує у своїх «Віршах», але опосередковано

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ВЕРЕСЕНЬ

13

1937 р. — за наказом НКВД розстріляли Григорія Пирхавку, повстанського отамана, заступника міністра внутрішніх справ уряду УНР (1920).

Помер: 1693 р. — Лазар Баранович, український церковний, політичний та літературний діяч.

14

День українського кіно. День фізичної культури і спорту України.

15

День працівників лісу. 1919 р. — до Кам'янець-Подільського прибув Данило Терпило (отаман Зелений) для переговорів з Симоном Петлюрою, внаслідок яких було прийнято рішення про спільні дії повстанців та регулярної армії УНР.

1991 р. — на Софійській площі в Києві відбулося Всеукраїнське народне віче на

підтримку Акту про державну незалежність України.

1994 р. — Верховна Рада України скасувала рішення Севастопольської міської ради від 23 серпня про російський статус міста.

Народилися: 1888 р. — Пилип Коновал, канадець українського походження, єдиний українець — кавалер Хреста Вікторії, найвищої та найпочеснішої нагороди за мужність перед лицем ворога, якого можуть бути нагороджені військовики з країн, підлеглих Британській короні.

1918 р. — Євген Стахів, член Південної похідної групи ОУН, керівник українського підпілля на Донбасі й у місті Луганському в роки Другої світової війни.

Помер: 1907 р. — Іван Карпенко-Карий, український письменник, драматург, ерудит,

брат Миколи Садовського та Панаса Саксаганського.

16

День пам'яті (зникнення) журналіста Георгія Гонгадзе (2000 р.).

1651 р. — у Білій Церкві спалахнуло повстання козаків, незадоволених умовами перемир'я з Польщею.

1658 р. — гетьман Іван Виговський уклав з Польщею Гадяцький трактат про вхідження Гетьманщини до складу Речі Посполитої під назвою «Великого Князівства Руського» як третього рівноправного члена двосторонньої унії Польщі і Литви.

1899 р. — у Західній Україні створено Національно-демократичну партію.

1914 р. — 2500 січових стрільців українського добровольчого легіону у складі австро-угорської армії приєднали на вірність боротьбі за визволення України.

Народився: 1947 р. — Валерій Марченко, правозахисник, літерату-

рознавець і перекладач.

Померли:

1967 р. — Павло Тичина, український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Новатор поетичної форми. Директор Інституту літератури АН УРСР (1936-1939, 1941-1943). Голова Верховної Ради УРСР двох скликань (1953-1959). Міністр освіти УРСР (1943-1948). Академік АН УРСР (1929). Член-кореспондент Болгарської академії наук (1947). Лауреат Сталінської премії (1941). Лауреат Шевченківської премії (1962).

2001 р. — Леонід Осика, український режисер, сценарист. Один із представників «поетичного кіно». Заслужений діяч мистецтв УРСР (1988). Народний артист України (1998).

17

1834 р. — професора Михайла Максимовича затверджено на посаді ректора Київського університету св. Володимира.

1919 р. — оприлюднено відозву головного отамана військ УНР Симона Петлюри до населення соборної України з викладом основних положень програми уряду УНР.

у Чернівцях розпочався I Республіканський фестиваль української пісні «Червона рута».

Народився: 1864 р. — Михайло Коцюбинський, український письменник, класик української літератури, громадський діяч, голова «Просвіти» в Чернівці, один з організаторів «Братства тарасівців».

1918 р. — Володимир Винниченко обраний головою Українського національного союзу, опозиційного до гетьмана Скоропадського.

1922 р. — у Празі створено союз українських студентів-емігрантів.

1929 р. — на Запорізькому заводі «Комунар» випущений перший український комбайн.

1991 р. — Верховна Рада України постановила до прийняття Конституції у протокольних заходах використовувати синьо-жовтий прапор та ухвалила Закон України «Про інвестиційну діяльність».

Народилися: 1858 р. — Адріан Кашенко, український письменник, автор численних прозових творів про вікопомну героїку Запорозької Січі.

1929 р. — Алла Горська, українська художниця і громадська діячка, учасниця правозахисного руху 60-х років в Україні. 28 листопада 1970 року була вбита. Після розпаду СРСР органи прокуратури й безпеки України, гребуючи вимогами громадськості, не оприлюднили жодної інформації про загибель Горської. Відкрита тільки слідча справа. Аналіз справи показує, що розслідування було неповним, воно суперечливе, велося з порушеннями слідчих норм, тобто було сфабриковане.

«ЩО ЗА ЧАРІВНІСТЬ!.. СВІТЛО І РАДІСНО БАЧИТИ ВСЕ ЦЕ!»

Ялтинським був день 3 вересня в Будинку художника Сімферополя. В трьох залах на першому поверсі було розгорнуто різножанрову експозицію живописця-монументаліста, автора багатьох розписів, вітражів і мозаїк, заслуженого художника Автономної Республіки Крим Елеонори Щеглової, а на другому — із своєю персональною виставкою «Я дивлюся на світ» вперше вийшла до глядачів молода художниця Тетяна Синяєва. І заструменіла від цих двох живописних колекцій така яскрава кольорова гама квітів, умітої морем мокрої гальки, вузького серпантину гірських доріг, білих вітрильників серед лагідних хвиль і човнів на причалі, що без слів відчуваєш: це свято життя з непохитним оптимізмом, бажанням і вмінням передати радість і світле відчуття його повноти.

ГАРМОНІЯ В СТИХІ КОЛЬОРУ І ВІДЧУТТІВ

Елеонора Щеглова, яка народилася в Німеччині, у Лейпцигу, з дитинства живе в Ялті. Її перше знайомство з образотворчим мистецтвом відбулося в майстерні народного художника України Валентини Цветкової. Продовжений навчанням у Кримському художньому училищі ім. М. Самокиша та Київському художньому інституті живопис став для неї світом з високо піднятою планкою відчуттів і любові, усвідомленням на рівні інтуїції і палітрою, кожен мазок якої дихає творчістю.

— Після інституту в мене була спокуса піддатися модним нині авангардистським течіям, — розповідає художниця. — Однак я повернулася до того світлого сприйняття навколишнього світу, якому навчали в училищі, до відчуття світла і святости, якого так не вистачає всім нам у житті.

Деякий час вона працювала в ялтинських художніх майстернях, викладачем у дитячій художній школі, нині займається станковим живописом. З вікон її майстерні відкривається чудовий вид на Ялту, море і гори. Тут завжди багато квітів: улюблені троянди, гладіолуси, хризантеми. І цей різнобарвний пелюстковий феєрверк багато років був головною темою її виставок, а на робочому столі домінували варіанти розробок монументальних композицій. Вони втілені нею в мозаїці на фасаді дитячого садка «Катюша», павільйоні автобусної зупинки «Масандра», пляжі санаторію «Золотий пляж», у вітражах в школі № 7, інституті «КримНДІ-проект», у декоративних розписах у холі адміністративного приміщення Рибзаводу, санаторії «Ялта», а її панно прикрашає вестибюль другого поверху Ялтинського міськвиконкому. Всі ці роботи оригінальні за композицією і гармонійні в кольоровому вирішенні, в якому сконцентрована вся палітра барв міста, що є перлиною

Південного берега Чорного моря. Навіть сірі вулички, маленькі дворики, старі будівлі в її виконанні — це справжнє диво, зачарування аурі і гармонії архітектурних ансамблів!

А протягом останніх років відбулося таке розкріпачення пензля Елеонори Щеглової, яке Степан Джус, народний художник України, лауреат премії Спілки художників колишнього Союзу РСР і Премії Автономної Республіки Крим, назвав сплеском відчуттів, таланту і творчості. Вона багато малює з натури на пленерах: човни Балаклави, білі скелі Джангуля на

Елеонора Щеглова

півострові Тарханкут, берег у Херсонесі, ранок в Аполонії, руїни фортеці Каламіта в Інкермані... Поряд з цими та іншими кримськими пейзажами в експозиції художниці демонструються серії картин та етюдів, виконаних з натури в Києві («Київський двірник», «Метро «Університет»», «Литви («Вільнюс», «Міст»), Туреччині («На турецькому березі», «Килим», «Базар»). А зупинені її пензлем на пленері в Чорногорії миттевої ранку в Которі, дощового дня в Століві, золотого заходу сонця і надвечір'я такі світлі, немов уміти її зігріті могутнім теплом земної кулі та небесних просторів.

Життєлюбність, за словами художниці, це найбільший маяк в її долі та творчості. Скільки в ній витонченості,

скільки проникливого, яскравого світла! «Що за чарівність! Щиро сердно захоплені дивовижними роботами — пейзажами і натюрмортами. Світло і радісно бачити все це», — говорив відомий кримський письменник Анатолій Домбровський, ілюстрації до книг якого виконала Е. Щеглова.

Як книжковий графік вона ще мало кому відома, бо ніде в Україні не експонувала цього напрямку своєї творчості. Однак у нинішньому році планує розкрити і його, з'явившись перед аудиторією шанувальників образотворчого мистецтва в амплуа художника-ілюстратора.

ПОРТРЕТИ ЧАСУ ЯК ЗГУСТОК КРАСИ ТА МРІЙ

Для Тетяни Синяєвої, яка народилася в селі Новожи-

лівка Білогірського району Криму, а після закінчення Кримського гуманітарного університету живе в Ялті, сприйняття життя, за її словами, відображається в портретах сучасників та їхніх характерах. Декілька з них — мами, інших близьких людей і друзів демонструються на виставці поряд з легкими і майже прозорими натюрмортами, пейзажами і сюжетними композиціями, передаючи народжені з власної сутності пережиті моменти, настрої та романтичні мрії.

Доброта, ширість і чутливість, як властивості характеру Тетяни, в натюрмортах виявляються в м'якості та ніжності ліній, колористикі, делікатності сюжетних композицій, зокрема на полотні «Крик чайок», де в одному з персонажів впізнаємо саму

художницю. Чайки налетіли взимку на міську набережну і, подібні на хоровод сніжинок, немов кличуть, білими крилами спонукають людей піднятися ввис, летіти з ними до незвіданих світів. І Т. Синяєва прислухається до цього голосу птахів, природи і свого внутрішнього «я». У нових пейзажних роботах вітрильники в морі, застигнувши у вертикальному положенні на спокійній водній гладі, починають сильніше натягувати парусину від вітру в потоках бурхливих хвиль.

Цей перехід від квітучого персика, ромашок і конвалій, бузкових акордів, весни в Гурзуфі та затишних бухточок, в яких хочеться скупатися, до нових вимірів і настроїв сучасного світу вдосконалює її власне живописне письмо в стилях реалізму та сюрреалізму. А в зображенні кольорової гами мрій про літо і романтики морських прогулянок до Ластівчиного гнізда художниця й сама розкривається як грінєвська особистість.

Перша персональна виставка — немов перше побачення для закоханих, перша видана книга для літератора. Створені Тетяною Синяєвою портрети нашого часу як згусток краси та мрії стали її освідченням у любові до прекрасного у пейзажах, квітах і кольорах кримської природи.

Валентина НАСТІНА

УКРАЇНЬСЬКА КНИГА

ВИГРАЛА ГРАН-ПРІ X МІЖНАРОДНОГО КОНКУРСУ «МИСТЕЦТВО КНИГИ»

Нагородження переможців X Міжнародного конкурсу країн-учасниць СНД «Мистецтво книги», що пройшов у травні цього року в Мінську, відбулося 6 вересня в рамках XXVI Московської міжнародної книжкової виставки-ярмарку. Про це повідомляє прес-служба Держкомтелерадіо. Гран-прі конкурсу отримала книга «Традиційне вбрання українців» видавництва «Балтія-Друк», що стала своєрідною енциклопедією українського костюма в різних регіонах», — зазначається у повідомленні.

Крім диплома Гран-прі, видавництво отримало головний приз — один мільйон рублів (майже 240 тисяч гривень).

Ще кілька українських книжок у конкурсі «Мистецтво книги» були відзначені дипломами різних ступенів та спеціальними призами. У номінації «Моя країна» спеціальний диплом присуджено книзі Лідії Артюх «Звичаї українців у народному календарі» («Балтія-Друк»). Праця Георгія Муніна та Євгена Луняка «Видатні росіяни в історії України» («Кондор») посіла третє місце в номінації «Співдружність». Таку ж нагороду отримав альбом «Національний музей історії України» (у 2 т., «Мистецтво») у категорії «Арт-книга».

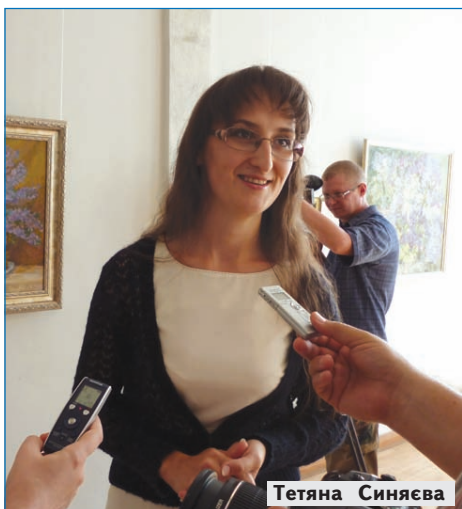
«Популярна історія християнства» Сергія Саннікова («Самміт-книга») та «Князі Радзивилові» колективу українських, білоруських та російських авторів («Балтія-Друк») отримали дипломи II ступеня у номінаціях «Культура. Наука. Освіта» та «Надруковано у співдружності». У категорії «Книги для дітей» диплом першого ступеня виборола книга «Барабашка та всі інші» («Либідь») Олексія Кононенка, проілюстрована Віктором Кононенком. На міжнародний конкурс «Мистецтво книги» цього року надійшло більше сотні видань з України, Росії, Білорусі, Азербайджану, Вірменії, Казахстану, Молдови, Таджикистану і Туркменістану.

ПРИХОДЬ
14 ВЕРЕСНЯ 2013 РОКУ
У ВИШИВАНЦІ!

Запрошуються не лише українці, а й представники усіх народів, що мешкають в Криму! Збір учасників маршу (в національному українському вбранні!), присвяченого 200-річчю Т. Г. Шевченка, в суботу, 14 вересня, о 10.00 на Театральній площі м. Євпаторія. В програмі — виступи творчих колективів, народні співи і танці, поетичні читання, конкурс на кращу вишиванку та ін. Детальніше —

http://vk.com/topic-55078120_28542352

Тетяна Синяєва

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театральний-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com